

Woodcraft

Časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti

Redakční rada

Šéfredaktorka

Kateřina Grünwaldová – Wičanhipi

Obrazový redaktor

Tomáš Koubek – Okeya

Grafická úprava a sazba

studio ToTeM

Korektorka

Hana Stegbauerová – Anpao

Gabriela Modřanská

Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem.

Adresa redakce

Liga lesní moudrosti –
časopis Woodcraft,
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

casopis@woodcraft.cz
<http://www.woodcraft.cz>

Knihařské zpracování a tisk

RETISK – Praha

Distribuce

Balírna Letňany

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora.

Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Cena výtisku 40 Kč plus poštovné.
Informace o předplatném na
ustredi@woodcraft.cz.
Cena pro členy LLM v příspěvcích.

Ročník 28, číslo 2.
Navazuje na časopis *Bizoni vít.*
Náklad 700 ks.

Uzávěrka příštího čísla je 9. září 2017.

ISSN 1804-9508.
MK ČR E 5455

1. strana obálky
Kresba: Lucie Fryčová
4. strana obálky
Koláž: Tereza Klimentová

Naši milí čtenáři,

tentokrát chci nechat větší prostor na této stránce jednomu z vás – snad vám fotografie i psaní od Faga udělá radost stejně jako nám. Snad vám toto číslo udělá taky radost. A snad vás potěší i číslo příští, které bude hned dvojčíslem. Trojka a čtyřka Woodcraftu vyjde pořádně tlustoučká v jedné obálce. Dostanete dvojité komiks, dloooooouhou pohádku, dvě hau kóly, zkrátka vše, nač jste zvyklí. Nám v redakci tohle řešení z nejrůznějších rodinných důvodů taky udělá radost!

Wičanhipi

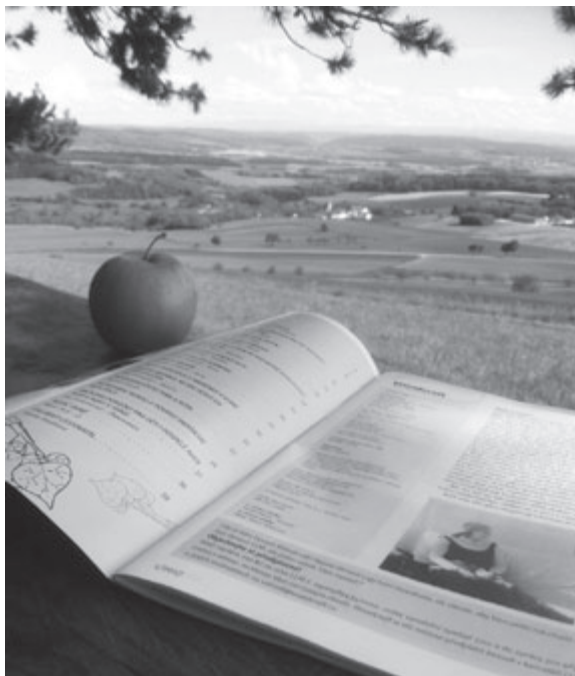
Hau kola,

zdravím vás z jednoho malého německého městečka nedaleko Alp, zvaného Tengen, kde už rok a půl žiji a pracuji. Časopis Woodcraft mi sem pravidelně chodí a vždy mi udělá velikou radost.

Myslím, že celá redakce může být na svoji práci náležitě pyšná! Je to moc hezký čtení.

S modrou oblohou, všechny pozdravuje

Tomáš Kubín – Fagus

Líbí se Vám časopis *Woodcraft*? Nejste členové Ligy lesní moudrosti, ale chcete, aby Vám příští rok chodil rovnou do schránky? Jste členové LLM, ale jeden výtisk Vám nestačí?

Objednejte si předplatné!

Stačí zaplatit 200 Kč na účet LLM č. 2400989435/2010, uvést variabilní symbol 7711 a do zprávy pro příjemce napsat Vaše jméno a adresu, na kterou Vám má časopis chodit. *Woodcraft* si též můžete předplatit hotově v kanceláři LLM, či se informovat o jiných možnostech na ustredi@woodcraft.cz.

Náčelnické zkoušky 2017

17. – 19. 2. 2017 proběhl **první víkend** letošních náčelnických zkoušek v Rokytnici v Orlických horách. V komorním počtu pěti školitelů a pěti účastníků jsme se potkali v pátek večer na malebné chalupě stojící uprostřed zasněžené louky. Svou přítomností nás poctili náčelník Filip a Wenona s Loganem. Prožili jsme dva dny plné zážitků a dobrodružství.

V pátek, po krátkém seznámení v posvátném kruhu, jsme poznávali stopy zvířat podle obrázků a probírali úkoly na následující den.

Po vydatné a vynikající snídani z místní farmy jsme se vydali na sněžnicích na Anenský vrch mimo značené stezky. Rozdělili jsme se do dvou skupin: zkušené vlky a potenciální budoucí držitele glejtu o absolvování kurzu. Školitelé nám připravili řadu úkolů, jedním z nich bylo určování stromů podle klíče. Po pár desítkách metrů se ukázalo, že žádné vzdělávací pomůcky nepotřebujeme, protože z Glis se vyklubala nejen skvělá znalkyně dřevin, ale hlavně dokonalá učitelka. Počasí nám zrovna neprálo – brodili jsme se mlhou,

kteří místy způsobovala „bílou slepotu“. Díky Martovi, který držel mapu, jsem ani chvíli neváhala, že jdeme správnou cestou. Další z naší skupiny, Jarda – zdravotník, nás paradoxně musel opustit hned na začátku cesty právě ze zdravotních důvodů. Sunny nám nahrazoval chybějící slunce a jeho historky nás několikrát upřímně rozesmály. Dalším z úkolů byla příprava jídla na ohni, který jsme měli rozdělat křesáním nebo třením dřev. Spo-

lečnými silami jsme to dokázali a pochutnali si na mase pečeném v citronové šťávě. Vzhledem k náročnému programu jsme nestihli dojít na určené místo, nicméně si myslím, že všichni si dobrodružný výlet náramně užili. Radost z pohybu a pobytu v krásné přírodě mě zaplavila endorfiny.

Po návratu nás čekala diskuze a nespočet bohatých lektorských zkušeností a vědomostí. Večer a další den ráno jsme diskutovali o woodcraftu, psychologii, organizaci tábora a ekologii. Dokonce i zdánlivě nudná oblast zákonů a práv byla díky vypravěčskému umění Tokaheyi fascinující.

Kromě všech vážných bodů programu jsme si užili spoustu zábaavy a legrace, mnozí z nás přispěli

k vylepšení statistiky zastoupení druhého světla v celkovém počtu plnění orlich per v Lize – určovali jsme stromy podle zimních větviček (Glis, děkuji!). Hráli jsme poznávací hry, vychutnávali český boršč a dokonalé domácí buchty u čerstvě praženého káfička. Kvůli sněhovým podmínkám se nám nepodařilo spát v záhrabu, ale kluci zvládli postavit iglú, které prošlo náčelníkovým zátěžovým testem (cca 75 kg Filipovy váhy). Těšila jsem se na svůj soukromý extrémní zážitek – spaní poprvé venku v zimě. Nicméně díky vybavení od Áji, Hočhóky a Maqiyémi jsem se po dlouhé době konečně pořádně vyspala (doma se dvěma malými dětmi to nejde).

Pro mě osobně jsou náčelnické zkoušky ve velké míře intelektuální zážitek. Ještě dnes, pár dní po návratu domů, vstřebávám informace, které jsem obdržela od lektorů, a hlavně stále musím přemýšlet, čím je pro mě woodcraft a jak ho propagovat dále. Po prvním víkendu díky Maqiyémi, Tokhatamanimu, Tokaheyovi a Loganovi jsem si uvědomila, že pokud chci, aby můj sen sdílet radost z prožívání přírody a souznění s ní oslovil co největší počet lidí, budu si muset ujasnit, co je vlastně woodcraft a Liga lesní moudrosti. Jakým způsobem ji prezentovat, abychom oslovili lidi, kteří díky čerpání ze společné studny lesní moudrosti mohou měnit svět na lepší místo pro život pro nás i pro naše děti. I když jsem teprve na začátku své cesty na Horu, věřím, že hluboké zamyšlení, studování dějin Ligy, pobyt v přírodě, táborové zkušenosti a dětská touha po poznání znovuoobjevená díky woodcraftu mi v tom pomůžou.

Magda Pospíšilová

Druhý víkend náčelnických zkoušek (31. 3. – 2. 4. 2017) se nesl v duchu návratu ke kořenům a lidové tvořivosti. Společně s lektory a účastníky se do aktivit zapojovaly i děti Maqiyémi – Tom a Zuzka, a Irčiny děti Janek, Matěj a bezprostřední Mia.

V pátek v podvečer jsme všichni zamířili na rozlehlý statek v Želichově, kam nás pozvala Irča. Nejprve nás provedla částí domu, kterou jsme měli k dispozici a která slouží jako domácí škola a klubovna místního kmene.

Zadělalí jsme na žitný kvásek a po společné večeři, kdy se mnozí pochlubili svými domácími pochoutkami (převážně makovými), se do nás pustil Tokhatamani. Ve společném kruhu jsme si sdělili novinky od posledního víkendu a pustili se do „brainstormingu“, co všechno by měl znát správný náčelník. Po vykreslení tohoto ideálu nám Tokhata nastavil zrcadlo

a měli jsme tyto podmínky sami splnit – vytvářel nám chvílemi modelové situace a projevil tak svůj nesporný herecký talent!

Večer se většina odebrala pod širák a zbývající si užívali výhled na jasnou noční oblohu podkrovními okny.

Po sobotním východu slunce jsme si společně zazpívali ranní píseň a vydali se za kravami Hildou a Trudou. Vyvedli jsme krávy z ohrady do přístřešku, kde jsme si všichni vyzkoušeli ruční dojení, pak došlo i na elektrickou dojičku/odsávačku, která nám ukázala, jací jsme amatéři, nicméně vše jsme s nadšením a zájmem sledovali. Tokhata (jako p. Bejček) se projevil jako zařikávač krav a Maqiyémi zase objevila metodiku, jak dostat krávu z bodu A do bodu B pomocí mňamky. Krávy jsme zahnali zpět do ohrady (obě holky už cestu znají, čímž nám to celkem ulehčily) a šli jsme se nasnídat.

Opět proběhla bohatá hostina s mrkovým dortem, makovci, koláči a palačinkami (ano i budoucí náčelníci se musí naučit předcházet si své lidi).

Zadělalí jsme těsto na tři chleby – koriandrový, kmínový a slunečnicový a čekal nás lov slepice. Jarda se ukázal jako naprosto talentovaný lovec, na první dobrou chytil nic netušící slepici a bylo. Pro odpůrce zabíjení zvířat (i nás bývalé vegetariány) mohu potvrdit, že slepice před smrtí netrpěla a byla pomazlena. Marta slepici zabil a Sunny ji ještě přidržel, dokud se nevycukala. Pak se muži vydali na kydání hnoje a my s Magdou se pustily za pomoci dalších přítomných žen do šhubání spařené slepice. Jen pro ukázkou nám ještě Irča s Matějem pomohli opálit „chlupy“. Poté následovala příprava ohniště a zeleniny na slepičí vývar. Já se podle rad Irči pustila do kuchání slepice. Poté převzaly vaření ženy

z vedení kurzu, neboť následoval lov rozrušeného medvěda velikosti balíku slámy pomocí luku a šípů.

Magda se ukázala jako žena lovkyně, protože se jako jediná z účastníků trefila medvědovi přímo do tváře. Následovala instruktáž k rozdělování ohně třením dřev a Tokhatamaniho několikrát

opakovaná věta, že to zvládnou i „středně silné ženy“, vyvolala mezi ženským osazenstvem velkou houževnatost a vytrvalost. Nicméně hecli se i muži, kteří rozdělali i oheň třením dřev bez luku (a Tokaheya dokonce v limitu na velký čin – wašté!). Tokhata nás pak učil hodou oštěpem – opět

se u některých ukázaly skryté vlohy. Bylo to příjemné dopoledne plné nových podnětů, ale už nás začal tlačit čas a bylo potřeba se pustit do výroby jogurtu a základů sýra. Irča nám mimo jiné ukázala i vajíčko, z něhož se začalo líhnout housátko, a Mia pak donesla na pomazlení štěňátka.

Po slepičím vývaru se zeleninou a kopřivami nás čekala rada orlích per v podání účastníků – uznání činů rozhodně nebylo zadarmo. Nicméně každý žádající odešel spokojen. Tokaheya odpoledne nakouzl téma organizace táboření. Ve dvou týmech jsme se měli pokusit vyjednat možnost táboření u jednotlivých institucí a majitele předem určené louky. Tokhata se vžil do role starosty, který to „vlastně všechno dělá pro lidi a toho Setóna taky kdysi četl“. Mohli jsme si tak zkusit jednání v praxi, s čímž má Tokaheya bohaté zkušenosti a dal nám posléze i cenné rady.

To už se blížil čas sněmu v kruhu u ohně u jednoho z rybníků, u něhož mnozí strávili první noc. Po západu slunce jsme uspořádali předsněmovní hostinu z vlastních či místních produktů – pochutnali jsme si na našem upečeném chlebu, sýru (typu cottage), vejcích, salátu a olizovali jsme se až za ušima.

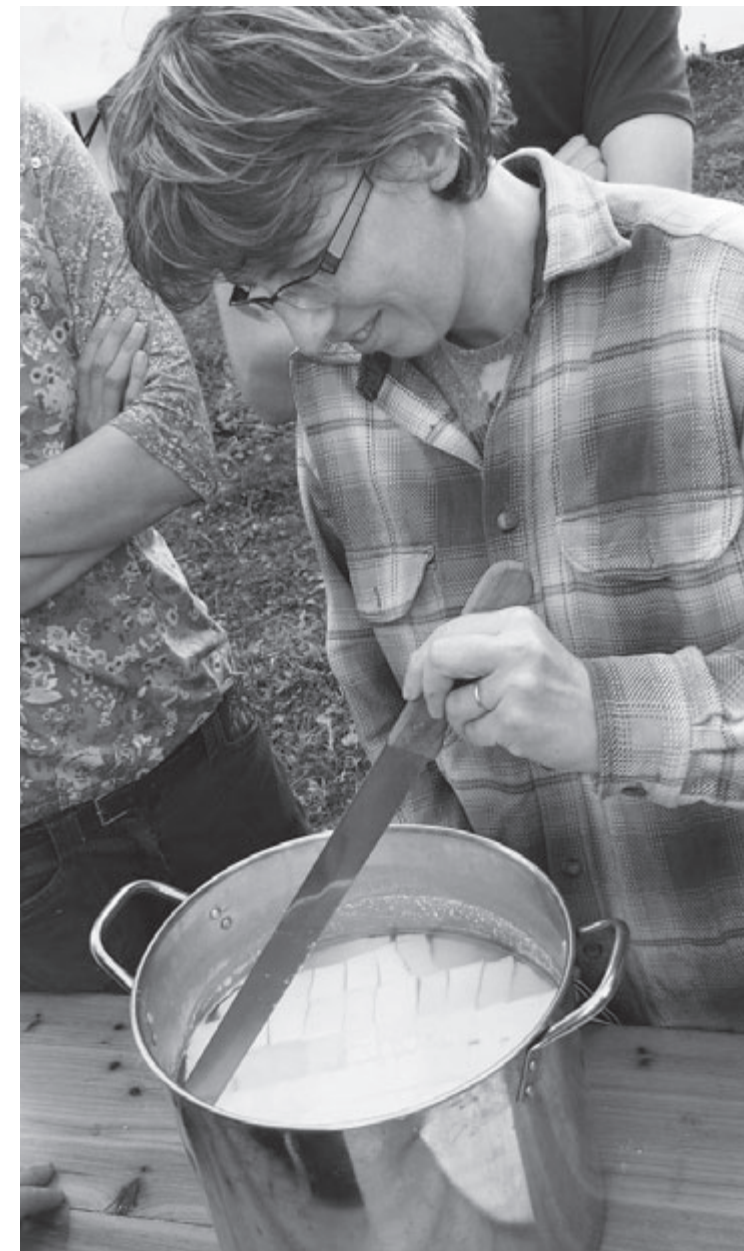
Poté jsme dochystali sněmoviště a Tokhata svolal všechny sněmovním signálem. Vydali jsme se promáčenou pastvinou na sněmoviště. Marta projevil svou vytrvalost jakožto ohnivce a zapálil třením dřev ústřední oheň. Poté Tom, Janek, Maqiyémi a Irča vhodili do ohně větvičku za každé světlo čtyřnásobného ohně. Sunny zahájil sněm dýmčovým obřadem, což byla úžasná podívaná. Poté přivítal všechny zúčastněné a vyzval, abychom každý vyzdvihli

někoho, kdo nás během dne něčím oslovil. Následoval příběh Stoupání na horu, který sice všichni známe, ale zde byla příležitost si jej znovu připomenout pod hvězdnou oblohou u sněmovního ohně. Na základě poselství příběhu pak proběhlo udělení poct (orlích per za činy i velké činy) pomocí pasovacího kopí. Na odlehčení si pro nás Magda připravila jazykovou soutěž a perličky z polštiny. Jistě si všichni zapamatovali, že jagoda je borůvka, a borůvka je brusinka, sklep je obchod a pivnica je sklep (a okno je okno). Nerozhodný výsledek mezi známým Tokaheyou a Martou vyřešila Magda rozstřelem a odměnu získal Tokaheya.

Poté nám Maqiyémi přednesla výsledek náčelnických zkoušek, předala Nice dekret. Ostatní účastníci také splnili podmínky Čotokvy, k dekretu jim schází jen zdravotnický kurz. Brzy se tedy řady rozrostou o další možné náčelníky. Sněm jsme zakončili s díky všem zainteresovaným a modlitbou kmene Omaha. Zbytek večera jsme strávili společně u čaje, kávy a kytary. Počasí nám opět přálo a po jasném dni nastala i jasná noc plná zářících hvězd.

V neděli ráno jsme se opět sešli po východu slunce u ranní písně a vydali se ke kravám. Hilda a Truda už věděly, co čekat, my také a pustili jsme se do dojení. Šlo to lépe od ruky, nicméně opět jsme „vycucli“ krávy dojičkou.

Po náramné snídani se s námi Ája pustila do pyramidy potřeb a do SMART cíle. Žezlo pak převzala Verča s hospodařením, a poté i Tokaheya s informacemi, jak se zachovat v krizových situacích. Během dopoledne nám lektori připravili a upekli výtečné jehněčí ze statku.

Po obědě jsme se ve společném kruhu rozloučili. Irča je obdivuhodná žena, která nás v průběhu víkendů se svými třemi malými pomocníky zasvětila do běžných činností v hospodářství. Maqiyémi, Ája, Eva, Verča, Tohkata a Tokaheya nás provázeli druhým víkendem. Velký dík patří všem,

kterí tomuto kurzu věnovali svůj čas a energii. Náčelnické zkoušky byly velmi inspirativní a doporučuji je všem „začínajícím“ woodcrafterům i těm, kteří chtějí více proniknout do pozadí LLM. Nebojte se, vedení ligy nekouše.

Nika Panáková
foto: Martin Lehký

Setkání rodinných kmenů 14. – 17. 4. 2017

Předpověď počasí na letošní Velikonoce neslibovala žádné opalování, ale Lasík nás ujistila, že objednala slušné počasí. Ale co, i kdyby byla zima, severoameričtí indiáni přece zvládnou i nějaký ten stupeň pod nulou. A tak jsme vyrazili na šesté Setkání rodinných kmenů na tábořišti Malý Walden u Skleného nad Oslavou.

Dalo by se rozepsat zešířka, že jsme vyjeli celkem časně – kolem jedenácté – že jsme se dostali do příšerné kolony, takže jsme tu kolonu museli objíždět přes hory, doly a Divišov. Skleným se letos dalo, na rozdíl od loňského roku, projet zcela hladce a tak za chvíli děti hlásily: „Tady jsme jeli.“ „To si pamatuju.“ „Já ti budu, tati, radit.“ A podobně.

Na parkovišti stála tři auta, na tábořišti dvě týpí a dva šeltry. Hbitě jsme se vykutáleli z aut a šli na výzvědy. Na louce už sídlil rod Medvědů, Changlezka Thozi a Fox s rodinou. Proběhlo přivítání, načež nám Lasík oznámila, že se nemusíme nějak moc honit, zahájení bude až večer ve sněmovním týpí. Během ani ne hodiny dorazili ještě zástupci rodu Mokoše a kompletní rod Rysů (název je zatím v procesu vývoje).

Zahájení proběhlo na velkopáteční večer. Tento den se otevírají skály s poklady. Medvěd vyprávěl pověst o ženě, která takovou otevřenou skálu našla, a aby si mohla nabrat dost pokladů, odložila v jeskyni své dítě. Teprve doma si na něj vzpomněla. Ale za rok se skála opět otevřela a žena se se svým dítětem šťastně shledala. Do tmavé noci bylo vysláno několik skupin skřítků, aby

hledali poklad. Cestu jim ukazovala světla a na konci našli sladký poklad – mohli si vybrat z čokolád a sušenek. Pak, vzhledem k nízkému věku většiny účastníků, se šlo spát.

Ráno se nechtělo z pelíšku, venku docela studilo, ale když jsme se rozhýbali, bylo veselo. Dále proběhlo pečení přibližně šesti kusů velikonočních mazanců špičkové kvality, které však neuvěřitelně rychle zmizely v našich žaludcích (až na karbonové odřezky). Naše ženy je pekly podle instrukcí Lasíka dílem v ohništích pod kotlíky, dílem v hlinito-kamenné peci, zkonstruované a vytrvale vytápěné Medvědem. Ve stejné peci se upekly i dvě pánve velikonoční nádivky s kopřivami od Lasíka.

U ohně se sušily hliněné kuličky, zdobila se vajíčka, Jaromír vyráběl s dětmi píšťalky z proutků, které k jejich radosti krásně pískaly.

Soutěž ve vaření a konzumaci velikonočního vajíčka se odehrála na cestě u lesa. V každé skupině měl každý svůj přesný úkol (jeden vykřesal a udržoval oheň, druhý sbíral palivo, třetí se staral o vajíčko, nádobu, vodu a čtvrtý směl

mluvit). Jen velice těsně vyhrály Vydry před Tussilagem a Rysy.

Indi vedl loveckou výpravu (úspěšnou) na vrbové proutky, které děti pod vedením Medvěda proměnily v praktické a užitečné pomlázky, a také rekonstruoval a rozšířil kostru na potní chýši.

Medvědovi se nechtělo nic dělat, tak si vzal pilu se sekerou, stoupl si ke špalku a asi půl dne řezal a štípal dříví na připravovanou nedělní iníti.

V týpí u Lasíka se sešla Rada Orlich per.

Večer byl obřadným zapálením ohně zahájen slavnostní sněm. Udělovala se Orlí pera a děti dostávaly korálky a nové tituly. Mezitím se hrály veselé hry a rod Mokoše vedl zpěv písní.

V neděli dopoledne se v lesním porostu stranou tábora odehrála několikahodinová velká bitva u Little Big Hornu. Početné voje bledých tváří ve vytrvale se opakujících vlnách útočily na dobře opevněný tábor našich skřítků, vedených Eliášem a Eliškou. Několikrát se již podařilo modroka-bátníkům prorazit obranné valy a ukořistit skřítkům svačinu, ale

s pomocí povoláných záložních oddílů (Vítek) se vždy podařilo nápor za velkých ztrát (šišek) odrazit. Nakonec se uběhaný a unavený Viktor vzdal, takže i tentokrát bledé tváře prohrály.

Jako v pátek bylo vrcholem dne hledání a nalezení pokladů, v sobotu Sněm, tak v neděli to byla iníti, vedená Indim. Bylo obdivuhodné, že většina skřítků v iníti

vydržela až do konce, přestože poslední část, kdy Indi zalil několikrát rychle za sebou rozpálené kameny Dědečky vodou, byla už na hranici dýchatelnosti. Skoku do rybníka neodolal snad nikdo.

Veliké poděkování a wašté Lasíkovi, která přijela, přestože byla nemocná, jakož i ostatním, kteří se podíleli na všech činnostech, skřítkům za pomoc při shromažďování

kamenů a transport dřeva na iníti. Počasí bylo vskutku aprílové a místo předpovězeného deště občas sněžilo. Slunce stále vyukovalo z mraků, ptáci nádherně zpívali a kolem potoka rozkvétaly bílé sasanky, žluté podběly a blatouchy.

Děkujeme a těšíme se na jarní táboření v příštím roce.

Jitka a Jaromír Šlápotovi

Jarní klíčení aneb jak jsme hodovali pod modrou oblohou 29. 4.–1. 5. 2017

Myslím si, že příprava této akce byla pro organizátory dost náročná. Lidé se přihlašovali a odhlašovali, auta byla i nebyla pojízdná a někteří z nás do poslední chvíle váhali, zda mají jet. Nicméně především Tawasentha zabránila tomu, aby se akce odpískala. Jenom se mnou během týdne před odjezdem mluvila asi třikrát.

Proto velké WAŠTE!

Na nádraží jsem se potkala s Irčou a Milan nás odvezl na tábořiště. Již byla postavena obě týpí a už jsme udělali jen ležení a společně povečeřeli.

V sobotu ráno jsme se místo rozcvičky vydali na procházku. Došli jsme ke srubu, kde byla studánka. Tawasentha nás uvítala obřadem zaměřeným na živly a zahájili jsme toto táboření.

Po návratu jsme posnídali pod modrou oblohou a dopoledne jsme tvořili náš jídelní lístek na celé táboření. Do kotlíku jsme přidali ingredience – naše nápady, co budeme dělat. Potom jsme se o tom společně pobavili a doplnili do jídelního lístku. Před přípravou

oběda jsme si stihli zahrát Velrybí žebro. Tawasentha s Ileyawin přivezli Glis a nákup. Potom nás déšť zahnal do týpí. Markéta s Vojtou nám hráli na housle a kytaru, ostatní zpívali, krájeli, povídali. Během oběda dorazil Čhantékič-un.

Odpoledne byla Okeyova malá přednáška o starých fotoaparátech na film a focení s nimi. Potom jsme se vydali na procházku, Tawasentha nám ukazovala ptáčky a snažili jsme se je podle hlasy poznat. Následovala příprava iníti. Okeya vytřel a zapálil oheň. Proběhla další část programu – odkrustičkování.

Během večera jsme se rozprchlili dle toho, co bylo potřeba. Při přípravě večere nám Déšť vyprávěl

o životním stylu, kdy je člověk v práci svým pánem. Někteří šli do iníti a ostatní zůstali a povídali si v týpí.

V neděli ráno jsme začali rozcvičkou „He-já“. Opět jsme snídali pod modrou oblohou. Irenka pro nás měla program s hlinou. Nejprve jsme si tvořili placičky, potom semínko, které se měnilo podle toho, co s ním dělá příroda. Následovaly hry a hříčky s dětským padákem.

U oběda jsme se zapojili téměř všichni, protože byl salát a la Okeya. Následovala destilace, kterou vedla Ileyawin. Rozdělili jsme se na muže a ženy a rozebírali jsme téma: „Co (moudro, zkušenost, radu) bychom chtěli předat členům druhé skupiny.“ Bylo to náročnější,

než jsme čekali, obě party si diskusi užily a vzájemně sdělily své poznatky. Na závěr jsme si připili domácím třešňovým likérem. Před i během přípravy večere nám Anpao povídala o historii svátku Beltainu. Na základě toho jsme se dohodli, že si postavíme májku a zapálíme velký oheň. Muži se vydali

pro májku a my ženy jsme se pustily do pletení velkého věnce.

Slavnostně jsme pak máj odnesli a postavili za doprovodu zpěvu lidových písní. Potom jsme zapálili oheň, opět vytřel Okeya. Zpívali jsme lidové písně, odvážlivci skákali přes oheň. V lidových písních nás vedl Tibor, který jich zná

opravdu hodně. Hrálo se a zpívalo do brzkých ranních hodin.

Naposledy jsme posnídali pod modrou oblohou a pustili jsme se do bourání a balení. Na ukončení akce jsme se sešli v kruhu kolem májky a potom ji obřadně sundali.

Byl to úžasný nabíjecí víkend, děkuji za něj!

Ilona Kaletová – Owotanla

Velké hry – Letošní TaMaLo hostilo Lesní běh

Po *Staré Praze* která proběhla 8. 4. 2017 a měla pro letošek v hledáčku vinohradské a žižkovské uličky a plácky, se na TaMaLo (táboření Malé lóže, 6.–8. 5. 2017) uskutečnila i druhá z letošních *Velkých her – Lesní běh*.

Brunda na lanovce.

Malý Walden zažil velký turnaj Ligy národů i zápolení dvojic bojovníků a bojovnic všech věkových kategorií při Lesním běhu. Závodníci si v něm změřili svoje síly, znalosti, dovednosti i odvahu na všech čtyřech stezkách lesní moudrosti. Wašte všem odvážným, kteří se závodu zúčastnili.

Rugby.

Kmen	Lesní běh	Stará Praha	Body	Pořadí
Bobři	9	8	17	1
Trilobit	8	2	10	2 – 3
Ťapáč	5	5	10	2 – 3
Walden		7	7	4 – 5
Jestřábi	7		7	4 – 5
Otyókwa	6		6	6 – 7
Hinajankaga		6	6	6 – 7
Stopaři	4		4	8
Rod ze Želichova	3		3	9 – 10
Strážci údolí	3		3	9 – 10
Tussilago		2	2	11 – 12
stráž	2		2	11 – 12

Průběžná výsledková listina kmenů

Velké wašte patří také všem organizátorům, kteří přichystali TaMaLo i Lesní běh. Vše bylo parádně přichystané, pohodové a pěkně

počasí objednané.

Na závěr akce proběhl i sněm Malé lóže, kde byly krom tradičního přiznávání Orlich per a Lesních

titulů slavnostně vyhlášeny výsledky všech soutěží, které na TaMaLo proběhly.

Skvělou zprávou je, že se letos můžeme těšit ještě na dvě Velké hry. Kmen Tate Osmaka bude 28. 9.–1. 10. 2017 na svém tábořišti hostit *Kiwendothu* a lukostřeleckou soutěž *Tawiskaru*. Wašte!

Teprve zde se rozhodne, kdo bude pro další rok strážcem putovni Mahykanovy palice.

Tibor Parák – Wičakha
foto: Daniel Douša – Slunce
a Martin Lehký

27. sněm Ligy lesní moudrosti v duchu oslav Bobrových 90. narozenin

Bobr – čupr devadesátník.

Výroční 27. sněm LLM dne 27. května 2017 se nesl v duchu narozeninových oslav. V uplynulých dnech oslavili kulaté narozeniny woodcrafteri, bez kterých by současná

Bobr a Jarda si prohlíží dárek k narozeninám – fotoknihu o woodcrafterovi Osamělem Bobrovi.

LLM nebyla taková, jaká je. Těmi nejváženějšími jsou Bobr, který oslavil neuvěřitelných 90 let, a Hudžin oslavující neméně úctyhodných 85 let.

Spolu s nimi k váženým oslavencům patří i Willy, který se svojí šedesátkou má v podstatě ještě mléko na bradě (nebo „už“?).

Lída Laitová – mnohaletá členka kmene Wahpeton

starší členy. Díky patří i Tokhata-Manimu a dalším za přípravu sněmovního dne. Mimo oslavy narozenin proběhly i tradiční soutěže v rozdělávání ohně (vyhrál Rafal a v ML kluci z kmene Tate Osmaka) a o nejlepší woodcrafterský a indiánský výrobek (vyhrál Tokaheya). Na sněmu pak byly uděleny i vysoké woodcrafterské tituly Sachem (Škarman), Velký Sachem (Tawa-sentha) a Velký Sachem Ipawa (Vlastík).

Letošní sněm byl na krásném místě za úžasného počasí a díky účasti letitých woodcrafterů měl mimořádně milou atmosféru. Škoda jen, že nepřišlo více lidí.

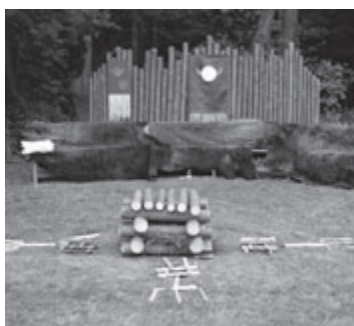
*Kamila Lunerová – Maqiyémi
Foto: Medvěd, Maqiyémi, Karča*

Hudžin – Zdeněk Laita. Věk 85 let není překážkou pro návštěvu ligových akcí

Bobr a Hudžin (a jeho žena Lída) patří ke generaci, která na stezku lesní moudrosti nastoupila již v době těsně po 2. světové válce a v kruhu woodcrafterů zůstali až do dnešních dnů. Willy je sice o generaci mladší, ale i ten patří k lidem, kteří stáli u obnovování LLM od samého počátku a na stezku lesní moudrosti přivedli mnohé z nás.

Sněm LLM proběhl na tábořišti kmene Tate Osmaka a Waštélakovi a jeho kmeni patří velké wašté za výbornou přípravu tábořiště i za zajištění ubytování pro naše

Bobr, Tokaheya, Tokhata Mani a Čiksika ve sněmovním kruhu.

Soutěž v rozdělávání ohně vyhrál Rafal z Polska (jako obvykle).

Zapalování čtyřnásobného ohně – světlo Krásy (Willy), světlo Pravdy (Hudžin), světlo Síly (Jarda z Wallowy), světlo Lásky (Čiksika), oheň Velkého Ducha (Bobr).

Účastníci sněmu v údolí Válovického potoka u obce Miskolezy.

Putování skřítků 2. 6. – 4. 6. 2017

Rychlíkem z Prahy nám cesta do Berouna trvala celou hodinu. Zpoždění jsme doháněli vcelku úspěšně a k radosti dětí jsme ve vlaku pozorovali zařízení zobrazující dosahovanou rychlost. Na nádraží v Plzni bylo na přestup již času málo a zjistili jsme, že se zde snaží vést cestující k intuitivnímu hledání vlaku, třeba tím, že ho u příchodu k vlakům nenapíší, ani nástupiště záhadného čísla 6A neoznačí. S třemi dětmi v plné polní vylezeme z podchodu, naštěstí náš vlak tam stojí, „tak hop děti nahoru!“ Šemíci i Netopýři přistupují cestou k nám, to je dobře, jsme rádi, že nebude nikdo sám.

Ze zastávky Strahov s námi odchází veselá skupinka skřítků vstříc dobrodružství. Dva skřítkci cestují správně a stylově v kočáru, který neznaje překážek překonává terén všeho druhu. Směr a cíl je jasný – místo jménem Gutštejn. Když jsme tam došli, zjistili jsme s úžasem, že tam potlach chystají již nějací trampové. U jejich ohně (ne slavnostního) jsme tedy rozložili tábor a na jednu noc zde našli útočiště. Večer nás úspěšně našel i rod Mokoše a za hlubokého tma nakonec i Vydry.

Štěpánka na jedné z lávek přes „Úterák“.

Po noci plné písní táborových ohňů nás ráno radostný zpěv ptáků probudil do nového dne.

Počasi bylo teplé a příjemné hned od rána. Postupně se kolem nás probouzeli skřítkci a byl čas na dobrou snídani. Potom jsme vystoupili na zříceninu Gutštejna. Prolezli a prozkoumali jsme všechna jeho zákoutí, jen škoda že do věže vedly jen zazděné dveře. Ve svitu slunce jsme ochutnali výborné čokolády dovezené Čik-sikou ze země daleké a čokoládou proslavené.

Potom sbalit, najít děti a pokračujem v cestě dál. Kolem cesty voda teče, klikatí se podél skal, tolik vodních překážek však nikdo z nás nečekal (tedy někdo možná ano). Brodíme se, přelézáme, cesta vede dál a dál, pokaždé když zastavíme, je čas jíst a k vodním hrám. Je tu krásně v divočině, podél vody v stínu skal, na konci té cesty naší, se nám kempík ukázal. Naposledy přebrodíme, postavíme přístřešky a už je čas na večeři, pro děti čas na hraní. Vysoká se skála tyčí, přímo v místě nad námi, potok šumí, vítr vane, nebe šedé napoví, že se asi této noci k nám deštěček dostaví. Dostavil se, prší, prší na tu naši cestu zpět, nevádí vždyt téměř suší vrátíme se domů v pět. Bylo dobře nám i dětem, těšíme se na příště, děkujeme Netopýřům, že vylétli ze skrýše.

Soňa, Viktor, Jáchym,
Eliáš Havlicovi
foto: Jiří Šimána – Šemík

V sobotu ráno se na Gutštejně sešla celá sestava červnového putování skřítků.

Přírodovědná Kimova hra na Hadovce.

Projekt 72 hodin

I malý čin je víc než pouhé řeči! Největší dobrovolnický projekt podzimu – 72 hodin – i v loňském ročníku ukázal, že dobrovolnictví v Česku má velkou tradici. Do zhruba 600 akcí se pustilo téměř 30.000 lidí.

A všem vzkazují: „Zapojit se může každý, kdo chce pomáhat. Moc se nám to líbilo!“

Liga lesní moudrosti se zapojila třemi projekty.

Pracovalo se na loukách Ligy lesní moudrosti v Michalových Horách. Opravila se příjezdová cesta a vyřezaly náletové dřeviny, zpevnily břehy potoka, vysadila se ovocná alej. Na zahradě fary, kterou LLM rekonstruuje již osmým rokem, pokračovaly opravy plotu, hrabání listí a trávy. Dobrovolníci sesbírali i jablka a odvezli je do moštárny.

Jestřábi z Tuchlovic prořezávali a vyčistili zarostlý břeh za plotem kmenové základny a lesní školky.

Kmen Okwaho z Hranic se již řadu let stará o malé loučky v okolí přírodních rezervací Malá a Velká

Podzimní sečení luk v roce 2015.

Kobylanka. „Původně to byly zarostlé buřiny plné trnek – dnes to jsou malé botanické zahrádky plné voňavých bylinek, barevných květů a motýlů. Sečeme je dvakrát do roka – na jaře (kosami) a na podzim (křovinořezem, protože ten zvládne i výmladky keřů) – hmotu hrabeme a v celcích odnášíme pryč. K tomu patří i úklid po lidech, co si nejsou schopni odnést svůj nepořádek domů k popelnici,“ říká koordinátor projektu Jiří Lehký.

Tento rok vypukne projekt 72 hodin 12. – 15. října 2017. Přidejte se! Pomáhejte a bavte se zároveň. Dá se toho tolik udělat! Každá práce, i ta nejmenší, má svůj smysl, obzvlášť když někomu pomůže!

Chce to jen nápad! Právě teď je ideální čas začít přemýšlet a hledat ve svém okolí. Obnovte třeba něco zchátralého, pomozte dětem, seniorům, opravte hřiště, zasaďte stromy... Kdo má další nápad?

Soňa Polak

foto: archiv kmene Okwaho

Sekáč a hrabáči z kmene Okwaho v roce 2015.

Woodcrafterem jsem proto, že junáctví je mi především hnutím mravním a náboženským a snaha po sebezdokonalování celým jeho smyslem. Jsem přesvědčen, že jsem dítětem Přírody a bratrem všem tvorům. Půjdu k ní s pokorou a budu se modlit v ní – je mi svatyní. Chci nabírat z ryzích zdrojů jejích – zachovávat si dětskou nevinnost a prostotu navždy. V čistotě je síla. Cesta lesa mi dá svěží tělo, vidoucí oči, myslící ruku, okřídlenou paměť. Cesta ta je úzká a je třeba po ní jít jen vpřed – zachovávám její tabu. Miluji život a sbírám z něho zkušenosti. Raduji se ze života, dívám se mu tváří v tvář. Woodcraft je mi v podstatě uměním žítí, moudrostí života. Vše kolem sebe mít krásné a zkrášlit, to je mi příkazem. Pracuji rád a medituji, abych se naučil odpočívat v soustředění sil vyšších. Obracím svou mysl k věcem duchovním. Svých volných chvil používám především k tomu, abych poznal Přírodu a zasvěcoval se v umění. Imaginace mi dává sílu k realizování ideálů. Poslechnu příkazy svědomí. Jsem pacifista. Miluji samotu, tam čerpám sílu pro práci k dobru lidstva. Věřím ve své ideály a za ně chci bojovat. Chci život svůj posvětit lidstvu, vím však, že nejdříve i nakonec musím jej zasvětit Velkému Duchu. Věřím v ducha síly, tělo krásy, mysl pravdy a službu lásky.

woodcrafterské krédo tradované ve válečných dobách

Zářka – Vlasta Šilhanová

Zářka v padesátých letech v Alpách.

vyprávění o 93leté woodcrafterce, o jejím muži Vladimírovi, o woodcraftu a o zajímavém životě woodcrafterů během 2. světové války

Na počátku letošního roku se mezi woodcraftery rozletěla zpráva, že zemřela nejstarší členka Ligy lesní moudrosti Zářka – Vlasta Šilhanová z kmene Wahpeton. Přiznám se, že stejně jako valná většina z vás jsem do té chvíle o této dámě nikdy neslyšela. Jenže nejstarší woodcrafterka, to je nesmírně zajímavé a vzrušující téma, že? Kdo to byl? Jak žila? Co ji vedlo k tomu, že pro ni i ve třidevadesáti letech mělo smysl být v naší Lize? A tak jsem se postupně nořila do hledání zpráv a svědectví těch, kteří ji znali. Čím víc jsem toho četla či slyšela, tím zajímavější a víc vzrušující to bylo.

Nejprve přišla letmá Hudžinova vzpomínka a přání.

Zpráva o úmrtí dlouholeté woodcrafterky Zářky mě hluboce zarmoutila. Patřím k těm několika málo starým členům LLM, kteří pamatují Zářku v jejích mladých

Čotokva 1947 na Hučivé Desné v Jeseníkách.

– téměř dívčích letech. Ve čtyřicátých letech chodila s námi, tedy kmenem Sisseton, který vedl Mahykan (tehdy zprvu ještě známý pod přezdívkou Pirát), na potulky do okolí Prahy. Dobře si pamatuji (a neváhám to dnes po tolika letech přiznat), že se mi velmi líbila. Také si vzpomínám, že jednou při klukovském dovádění jsme kolektivně rozbili její (pro ni tak charakteristické) brýle, které měla v kapse bundy pověšeny na větev stromu.

Cesta na tábořiště, někdy na začátku války. Povšimněte si, že v řadě woodcrafterů je mnoho děvčat, ale jediná má sukni. Samozřejmě Zářka...

Pak následovala dlouhá pauza, způsobená mým odchodem z Prahy počátkem padesátých let, až jsem se s ní opět setkal na schůzkách kmene Wahpeton. Stále mám před očima její tvář a milý úsměv.

Nechť spokojeně táboří ve svém tee-pee společně s ostatními woodcraftery, kteří nás předešli do Věčných lovišť

Hudžin

Těch pár vět mne nadchlo. Třeba si Hudžin pamatuje něco víc a všechno to napíše, protože Zářka se nám zdá být člověkem, který si prostor v časopise Woodcraft a tím v mysli a srdcích čtenářů zaslouží. Budu moc ráda, když svoje milé malé vzpomínání trochu rozvede, aby se i mladí mohli dozvědět, jak může vypadat opravdu celoživotně zapálený woodcrafter! Jenže!

Ahoj Wičanhpi, rád bych vyhověl Tvému přání, ale není to v mých možnostech. Od oněch společných potulek uplynulo již téměř sedmdesát let a vzpomínky se vypařily. Jak už to v životě bývá, vzpomene si člověk někdy jen na úplné hlouposti, zatím co to podstatné vymaže čas. Tak tomu je i v mém případě, kdy ze vzpomínek na Zářku z dob našeho mládí zůstaly právě jen ty fragmenty, které jsem Ti poslal.

S modrou oblohou Hudžin

Dimírovi a Vlastičče

Ač z osik zjasněných jarní tón už sotva dolehne k městu, ač široký je už mlhy pruh, jenž rozdělil naši cestu, ač mimo pěšiny po albech stezka Tvá je jak zakleta, ptá se z nás každý: „Kde je ten, za nímž vzpomínka vylétá?“

Prošel jsi s námi mnohý kraj i bouři, jíž lidé se bojí, viděl jsi zářit moře hvězd, když ležel jsi na vonném chvoji, máčel jsi pádlo do prudkých vln a viděl jsi hlubinu v nich, na její důraznou otázku odvětil Tvůj jasný smích.

Do kruhu dvou teď vedeš krok svítí Ti pěšina nová a na staré stezce tam za mlhou kdos spolkl myšlená slova. Zmlkl pak v srdci tvrdý tón, sever se proměnil v jih „Nechť žijí sobě oddaní, vy buďte jedni z nich!“

A přijměte náš prostý dar, jenž kouzelnou má jistě moc, s ním všude, kam se vydáte, ať bude den, či tmavá noc, tam všude bude plynout čas jak plyne větru lehký van a vonný balzám na rány tam bude vonět rozdáván.

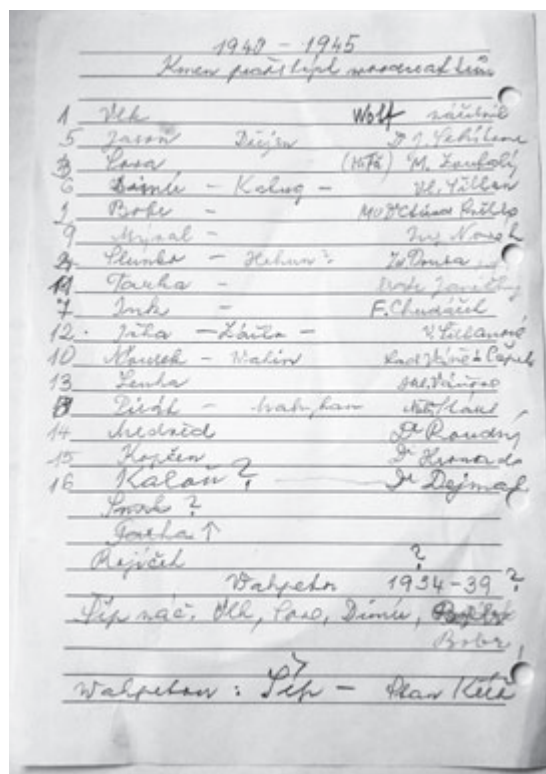
Z cesty však vyšel tento dar a pod střechami se mění a stará síla kouzelná, marně se hledá, kde není. Vy štěstí mějte na cestách a na svých retech smích. Nechť žijí, co po stezkách jdou, vy buďte jedni z nich.

Mirek Zoufal, Kopčem, Jason
Praha, 20. března 1943

Tak, a co teď? Hudžin mě nasměruje na Mirku Paclovou. Ta si prý pamatuje víc.

Milá Katko, podělím se ráda o vzpomínku na Zárku, ale bohužel z toho článku neuděláme. My jsme se s ní znali od nejranějšího mládí, ale to jsou takové vzpomínky, že jsme jako děti nepochybovaly, že je Zárka, neboť prostě pořád zářila, ji neustále provázel úsměv. Jezdili za našimi rodiči do Tater, podnikali společně túry, ale byly jsme moc malí na to, abych řekla kam a kdy. Já si pamatuji, že mi přivezla panenku, a měla jsem ji až do dospělosti, neboť měla přesně takové zářivé oči jako Zárka. Ztratila se až pak při stěhování z Bratislavy do Řečice. Dneska děcka mají hraček hodně, mít víc velkých panenek pro holku počátkem 60. let byla neuvěřitelná událost a byl to obří dárek. Když jsme byli mimina, dostali jsme od nich velké medvědy, taky je ještě měly i moje děti. Máma vzpomínala, že se bála, že mne medvěd zavalí, neboť byl v době darování stejně velký jako já.

Samozřejmě když se naši přestěhovali do Řečice, zajížděli sem Šilhanovi častěji a táta jezdil pravidelně na Woodcraft do Prahy a měl radost, že se pravidelně setkávají. Když přijeli

Seznam členů Kmene pražských woodcrafterů během válečných let.

s Katugem sem do Řečice, tak bratr říkal, že ta zářící paní je tak elegantní, jako by byla ze Švýcarska. Vždy ji provázela i zářivá rtěnka, což pro nás bylo pozoruhodné, neboť řada přírodních žen se jakékoliv kosmetiky stranila. Ano, měla obrovskou noblesu a přitom v ní nebyla špetka nafoukanosti. Nikdy nemluvila o sobě, ptala se nás, jak se nám vede nebo dělala vtipky. Prostě z ní naprosto sálala pozitivita. Byla jak křesadlo, vstoupila a zapálila radostný plamínek.

Vladimírův autoportrét z roku 1939.

Pak si ještě pamatuji historku o jménu pro Jasoně – pan farář se bránil dítěti dát tak divné jméno a Katug se údajně na něj přísně podíval a zeptal se: „Pane faráři, vy neznáte proroka Jásona?“ No a pak si doma už háček na křestním listu doplnil...

Nikdy jsme ale spolu nebyly na nějakém táboře nebo něčem woodcrafterském, jako třeba s Hudžinem nebo Bobrem, takže na článek to fakt nevydává.

Ptala jsem se bráchy na fotky, nemáme nic dostupné.

Takže faktograficky pár vět – od konce padesátých let jezdila za Migisim a jeho rodinou do Tater, přátelili se společně po celý život a jezdili se navštěvovat. V 60. letech tam s nimi byl i Jason, co si pamatuji, a my jsme mu to jméno jako děti záviděly! Naši si jich vždy velmi vážili, stále byli v kontaktu, i když byla období, kdy se nemohli často setkávat. Jedna ze

stěžejních radostí našeho táty po přestěhování ze Slovenska do Řečice byla skutečnost, že zase budou blízko Zárky.

Je mi líto, že Hudžinova depeše vzbudila klamně naděje, ale fakt to je vše, co vím, nic podstatného faktograficky, ale prostě fantastická vitální sluníčková žena, plamínek ve tmě. Její přítomnost jsme trvale vnímali na pozadí, a když se řeklo – pozdravuje vás Zárka, tak jsme ji prostě okamžitě viděli i bez kamery, vyvstávala automaticky před očima.

Moc zdravím Mirka

Jsou to krásné vzpomínky, pěkné texty plné citu. Nemyslím si, že „článek z toho neuděláme“, ale cítím, že chci vědět víc. Skrze vzpomínky Zárka září a mě zajímá, jak to tedy bylo. Víím, že byla z kmene Wahpeton, takže hurá za náčelníci Evou. Jenže Eva je skoro o dvě generace mladší než Zárka. Pamatuje si ji z posledních let, ze svých návštěv v domově seniorů. Ví ale, že Zárka měla syna, Jasoně. A podaří se jí smluvit nám s ním schůzku.

A tak jednoho jarního dopoledne vyrazíme do domku v zahradě nedaleko Prahy a prostřednictvím Jasoně, jeho vzpomínek, obrázků a fotografií, které schovává po svém tatínkovi, odkrýváme pomalu úžasný kus woodcrafterské historie.

Zjišťujeme, že Zárka je ve vzpomínkách a svém woodcrafterském působení neoddelitelná od svého muže Vladimíra – Dimíra nebo taky Katuga. Skoro tři hodiny sedíme v úžasu s Evou nad fotkami, které Jasonův tatínek vyfotografoval a pečlivě uložil. Prohlížíme si záběry z táborů ve třicátých letech. Týpí postavená na proslulém slovenském Waldenu, pěkně s klobouky nad tyčemi. Prohlížíme snímky z vandru, táboření, sjíždění řek, spaní pod širákem, lezení po horách. Zkrátka z ryziho woodcrafterského života tak, jak jej žijeme dneska. Až na malou drobnost. Těm fotkám je 70, 80 a někdy i o pár let víc! Lidé na nich mají na sobě jen trošku jinou módu než my. A jsou-li vidět zblízka, ač dosti mladí, nosí snubní prstýnky. Sezdané totiž Německá říše neposílala jako totálně nasazené do zahraničí, ale nechávala je pracovat ve fabrikách v protektorátě. Všecky fotografie jsou v úžasně kvalitě, Vladimír Šilhan se dokonce nějakou dobu věnoval dráze fotografa profesionála a na těch obrázcích je to skutečně vidět.

Dozvídáme se, jak to opravdu bylo s tím zvláštním jménem Jason.

Bereme do rukou woodcrafterské legitimace vystavené ve 46. roce. Přání přátel k svatbě psané nádherným rukopisem. Vyznání k tomu, proč jsem

Legitimace mimořádného člena LLM z roku 1946.

Legitimace řádného člena LLM z roku 1946.

woodcrafterem, napsané na tuhém dvojlistě pevnou rukou Katugovou. A nakonec i originál obrázku, jenž zná každý z nás. Dekret na Orlí pero. Tužkou na čtvrtce s jemně připsanými poznámkami, že tisknout by se mělo 1 500 kusů v okrově hnědé či měděné. A s podpisem Dimír 43. Cítíme, že se dotýkáme opravdových skvostů.

A k tomu si samozřejmě vyprávíme, jak to bylo...

Kdy, kde a do jaké rodiny se Zárka narodila?

Můj děda byl z rodiny z venkova, ale odstěhoval se do Prahy a koupil si, nebo možná najal, kavárnu či restauraci na Starém Městě ve Štupartské ulici. Tam se v roce 1924 narodila máma – Zárka, ale její maminka zemřela, když jí bylo osm let a mladšímu Bohumilovi jen sedm. Jejich tatínek se ocitl ve složité situaci, a tak poslal mamku na nějakou dobu na vychování do kláštera. Když se pak vrátila, bydleli nahoře v domě nad tou kavárnou a tam vyrůstali mezi všemi těmi pomocníky a personálem z kavárny. Bohumil pak v pětačtyřicátém bojoval na pražských barikádách, kde ho bohužel zastřelili. Potom mu stát in memoriam udělil válečný kříž.

Během války se máma provdala za tátu, s ním se poznali někdy v roce 1939. Jí bylo tehdy jen 15. Vzali se tak brzy, protože nechtěli být totálně nasazení v zahraničí. Totálnímu nasazení se sice nevyhnuli, ale aspoň jako manželé dělali ve fabrice v Praze.

A Vladimír – Katug?

Ten se narodil v lednu v roce 1917. Tátův táta, ten měl zase kavárnu v Nuslích. Takže oba rodiče vlastně pocházeli z takových bohatších pražských kruhů. Když se s maminkou seznámili, tak už byl docela etablovaný

pilot a montér. Dokonce nám vyprávěl, že v rámci odboje pak montovali do messerschmittů takové zařízení, které způsobovalo utržení křídel ve chvíli, kdy kvůli přetížení na chvíli upadali jejich piloti do bezvědomí.

A co rodiče studovali?

Maminka má něco jako dnešní obchodní akademii a tatínek dosáhl inženýrského diplomu, ale až po válce, protože válka jim plány kolem vzdělávání dost přerhla.

Jaký byl jejich profesní, pracovní život?

Táta byl před válkou pilot a letecký konstruktér. Měl taky výtvarný talent, moc pěkně kreslil a jednu dobu se živil i tím, že dělal šperky, třeba náramky z mědi. Tady mám zarámovaný jeho autoportrét, když mu bylo

Tábor na slovenském Waldenu, rok 1937.

Woodcrafterský tábor mezi stromy v létě 1939.

Spaní pod širákem na vandru během válečných let.

asi dvacet. A ten obrázek vedle, to je vlčák Katug, což byla tatínkova přezdívka inspirovaná Setonem. Pak po válce až do roku 1948 byl náčelníkem československého Aero klubu. Byl velice úspěšný sportovní pilot, má spoustu cen a medailí z různých i mezinárodních závodů. Zrovna v roce 1947, kdy jsem se narodil já, vyhrál dva mezinárodní závody ve Francii. Po komunistickém převratu pochopil, že mu lítání dál neprojde, takže rychle přešel k filmu. Nejdřív byl ve studiu Jiřího Trnky a pak se stal dramaturgem v Československého státního filmu – Krátký film.

Zárku naučil tatínek fotografovat, ale hlavně byla odbornou asistentkou na přírodovědecké fakultě. Tam koneckonců i to fotografování uplatnila. Na Albertově vydržela celý svůj profesní život až do důchodu.

Kolik měli dětí?

Jenom mě, v roce 1947, a já jsem Jason. To jméno je hodně zvláštní, zřejmě ho mám podle kamaráda rodičů, který se jmenoval Jason. Jeho jméno je vidět tady na seznamu Kmene pražských woodcrafterů. Jenže když mě křtili, pan farář říkal, že Jason se jmenovat nesmím, protože to je jméno z řečtiny a žádný svatý

se tak nejmenuje. Nakonec objevili snad v pravoslavném kalendáři nějakého Jasoně s háčkem, a to prošlo. Ale stejně ani nevím, jestli a kdy mám vůbec svátek.

Byl jste členem některého oddílu nebo kmene?

Já jsem přímo woodcrafterem nebyl, ale ve dvanácti, někdy roku 1959, jsem vstoupil do vodáckého oddílu pod Vyšehradem, měli jsme čtyři družstva. Já jsem byl u Jespáků, pak byli ještě Žraloci, Vikingové a Rackové.

Na vodě během válečných let.

1938 – 1944 (?), 1. zprava Kaborg, předposlední Vlk, poslední Sova (?).

Vlastně šlo o klučičí oddíl, který byl později znám jako Pětka. Všichni tam měli přezdívku, jenom já měl tak zvláštní jméno, že jsem i oddílový život prožil bez přezdívky.

Pamatuji si, jak jsme jednou jeli Vltavu od Soumarského mostu, na Lipně nás chytla strašlivá bouřka a potopili jsme dvě pramice. Pak jsme museli sušit i chleby, dokonce i vánočku, a spát ve spacácích po dvou.

Vodáctví mě hodně ovlivnilo, začal jsem se stejně jako tehdejší mí kamarádi z oddílu věnovat jachtingu, postavil si dokonce svoji jachtu a jachting se stal mým celoživotním koníčkem. Teď mám pořád ještě katamarán, trimarán, ale už na všechno není tolik času. Ten trimarán, ten byl snad první v Československu, to jsem si všechno dělal sám doma svépomocí.

Kdy a za jakých okolností vstoupila Zářka do Ligy československých woodcrafterů?

Vlastně až když se seznámila s tátou. Ve woodcraftu, který tu byl kolem roku 1930, byl aktivní spíš tatínek, po válce zase naopak maminka, tatínek na to neměl tolik času. Dokonce tu mám i jejich poválečné legitimace. Původně, ještě během války, byli ve Kmeni pražských woodcrafterů, později vám známém zřejmě jako Wahpeton. Ale já osobně jsem se s tím názvem asi nikdy nesetkal.

Vyprávěli rodiče o svých prvních tábořeních?

Tady máme fotografie z táborů z roku 1939, to už bylo po okupaci. Dělalí pak tábory i během války, ale to už bylo hodně na tajno, táta vždycky vyprávěl, jak museli umět dělat ohně bez kouře a podobně.

A tady jsou ještě starší fotografie ze třicátých let, to jezdili na tábory v lese, měli s sebou i koně. Tábořiště střídali, vyprávěli i o tábořeních na Slovensku či na Podkarpatské Rusi. Nicméně před válkou jezdil tábořit jen táta, máma až po tom roce 1939.

Když rodiče po válce jezdili už s rodinou do týpí, bydlívali jsme v něm jen my tři, ale měli jsme takové speciální týpí, které mělo vzadu všíte takové zvláštní áčko, asi 1,5 metrové, kam se vešlo letiště, kde jsme spali. Jinak byl normálně uprostřed oheň, nad tyčemi klobouk, zkrátka tehdejší normálka.

Vyprávěli spíš o jiných akcích, hodně o ježdění na vodu, různých putováních, o Tatrách, ale vyloženě na vyprávění o tábořeních si moc nepamatuji.

Co si představíte, když se řekne, že mamka s tátou dělali woodcraft?

Nevím, jestli se to dá charakterizovat slovy „dělali woodcraft“. Tady mám povídání, které si napsal tatínek o woodcraftu. A to je odpověď.

Pro mě to bylo hlavně o té čestnosti, opravdovosti, o přírodě, o žití s přírodou. Pořád, každý víkend, což znamenalo v sobotu odpoledne, protože soboty tehdy byly pracovní, jsme vyhledávali přírodu. Jezdili jsme do lesa, už jako maličký jsem toho spoustu natápkal. Chodil jsem pak do lesa a do přírody i se

Zářka na přídi zřejmě na Berounce, během válečných let.

Vladimír Šilhán, zvaný Dimír či Katug.

svou budoucí ženou, i potom s naší dcerkou. Tu jsme jako maličkou nosili na zádech a chodili po lesích. Pro mě to bylo nesmírně důležité.

Ovlivnil woodcraft i život rodiny? Jak?

Hodně, celý život rodiny byl woodcraftem velice ovlivněný. Když to shrnu, příroda, výlety, hory, chalupa, lyže i moje směřování do oddílového života. Každý víkend jsme někde byli.

V roce 1956 koupili táta s mámou hájovnu u Drahovic. A pak si společně čtyři rodiny koupily chalupu na Lipně, kilometr od státní hranice. O tu se starali a jezdili tam. Jezdával Wakin – Láďa Čapek, Pirát – Mahykan – Milouš Stárek, Slunko – Hehun – Zdeněk Pouba – a my. Ta chalupa se vyloženě nesla v duchu woodcraftu. Potkávali jsme se tam navzájem. A my tam dodneška jezdíme.

Jinak jsme často jezdili do Tater, do takových malých srubíků, to si pamatuji z útlého dětství. I potom na gymnáziu jsem tam jezdil za Migisim ještě dělat nosiče, měřili jsme hloubku ples a podobně.

Zářka v ZOO 27. 2. 1940.

V roce 1957 jsme díky známosti s Migisim směli tábořit na Belé, známé jako Hřmící řece.

To bylo takové táboření v hodně woodcrafterském duchu.

V samém závěru návštěvy na nás vypadne krabička s maličkými fotkami ze Setonovy návštěvy v Praze. Jasoň nám vypráví, že se jeho tatínek v roce 1936 se Setonem skutečně setkal, dokonce od něj i dostal nůž, který pak dlouho opatroval jako poklad.

S radostí a pocitem, že jsme právě u jednoho pokladu měly tu čest pobýt, se loučíme, nadšené ze spousty hezkých vzpomínek na krásné a smysluplně prožité životy.

*Kateřina Grünwaldová – Wičanhpi a Eva Weislová
foto: archiv Jasoně Šilhana*

PS: Kdybyste měli chuť přečíst si ještě něco víc, na stránkách www.prazskydenik.cz najdete pěkný rozhovor s názvem *Vlasta Šilhanová: Na Letnou jsem jezdila dřevěnými pohyblivými schody*, který půl roku před Zářčinou smrtí vedla redaktorka Václava Burdová.

Před založením BSA

Centrum osady Cos Cob (Greenwich, Conn.) v roce 1902.

Dvacátého osmého prosince roku 1902 zemřel ve věku 80 let Setonův otec, Joseph Logan Thompson. V Ernestových očích to byl despota, který tyranizoval celou rodinu, takže se E. T. S. cítil konečně volný. Inspirován skupinou chlapců se ve Wyndygoulu vrátil do svých chlapeckých let. Jejich prostřednictvím znovu ožily vzpomínky na jeho vlastní dětství, které promítnul do další série článků, tentokrát beletristicky laděných, jež vydal 24. října 1903 jako knihu s názvem *Two Little Savages* – Dva divoši.

Nebyl to pouze román o chlapcích, co si hrají na indiány. Ostatně, to může potvrdit každý, kdo knihu četl, neboť je prospikována návody, jak si k takové hře zaopatřit vše potřebné. Seton do ní v postavě starého Caleba promítnul také svou představu o tom, jaká by měla být v chlapeckém světě role dospělých.

Kniha tak byla přirozeným doplňkem útlého svazku, vydaného nakladatelstvím The Curtis Publishing Company, který obsahoval přehled dosud přiznaných činů. Bohužel žádný exemplář tohoto vydání, který by bylo možné digitalizovat, se dosud neobjevil.

Konečně se na Setonovy usmálo štěstí také v osobním životě. Po sedmi letech manželství Grace konečně otěhotněla a v lednu 1904 se jim narodila dcera Ann.

Seton s ohledem na fakt, že mezi sourozenci měl prakticky výhradně bratry, zřejmě neočekával, že nebude mít syna. V každém případě se tím nenechal zaskočit. A na zvědavé dotazy novináře listu *The Indianapolis News*, ani ne čtrnáct dní po jejím narození, reagoval takto:

Jsmo oba s mou paní velmi šťastní. Malá po narození vážila 7 liber a 12 uncí. Během prvního dne sice ztratila na váze jednu uncii, což mne

znepokojilo, ale byl jsem ubezpečen, že všechny děti po narození na váze mírně ztratí.

Ann bude dítětem přírody. Budeme ji učit plavat hned, jak se naučí chodit. A bruslit, jakmile se naučí plavat. V létě bude běhat bosa a prostovlasá, tak jako indiáni. V zimě asi ne, ale v přírodě bude, co to jen půjde. Každopádně se oba chceme plně věnovat výchově naší Ann.

Půjde ve všech směrech o indiánský život. U nás v Cos Cobu, v Connecticutu, žijeme hlavně venku. Říkáme tomu místu Wyndygoul, podle místa ve Skotsku, odkud pochází moje rodina. Tady se pokoušíme přiblížit k primitivnímu životu v lesích, jak jen to je možné. Tam si po 1. dubnu zařídíme svůj stálý domov

a do města budeme vyrážet tak jednou za měsíc, nebo možná až přijde zima.

Tam bude malá Ann vyrůstat. Nebude-li špatné počasí, bude spát venku. Četl jsem o lidech, co spávají venku i za teploty hluboko pod nulou. A jsem přesvědčen, že i my budeme nechávat spát malou Ann venku, i když bude pod nulou.

Jenže program, který rozjel, prozatím s děvčaty nepočítal, a už vůbec ne s miminy. Hlavní břemeno péče o malou Anyu tedy zůstalo na Grace, která upozadila svou kariéru a jako šedá eminence v pozadí působila na svého muže.

Seton neusiloval o vytvoření organizovaného hnutí. Podle jeho názoru měly vznikat woodcrafterské tlupy spontánně a v jejich čele měli stát jedinci požívající v rámci každé takové skupiny tu nejvyšší autoritu. A to bylo možné zajistit pouze demokratickou volbou.

Právě to byl revoluční prvek jeho výchovné metody, se kterým nikdo jiný do té doby nepracoval – přimět chlapce k tomu, aby si sami zvolili své zástupce, které budou ochotni bezpodmínečně poslouchat.

V roce 1902 sice existovala v USA celá řada organizací pracujících s mládeží, ale u všech organizovali činnost mládeže placení dospělí instruktoři. Podle Setonova názoru se však dospělí vůbec neměli mezi chlapce míchat. Dospělý měl fungovat podle jeho představ pouze jako rádce, který usměrňuje jejich činnost tak, aby nebyla v rozporu s dobrými mravy, a skupinu pouze zaštiťuje z hlediska práva.

Třída staré školy v osadě Cos Cob, ve které Seton před velikonočními 1902 pozval chlapce k táboření u Wyndygoulu.

Takový přístup pochopitelně dráždil dospělé pracovníky s mládeží, pro které bylo nepředstavitelné, že by si měli mladí dělat, co sami uznají za vhodné. Zřejmě to pocítovali jako ohrožení své pozice. Pochybovali dokonce i o svobodné vůli „Setonových indiánů“, jak posměšně říkali prvním woodcraftersům z Greenwichu. Domnívali

se, že je Seton ovládá pomocí hypnózy. Ovšem s tím, jak se objevily další tlupy, inspirované články z magazínu *Ladies Home Journal*,

kteří neměly přímou vazbu na Setona, museli připustit, že na jeho metodice něco je, a tak pejorativní nádech tohoto označení brzy vymizel.

Seton sám hovořil od samého počátku o „woodcrafterských indiánech“. V úvodní kapitole třetího vydání *Svitku* z roku 1904, které vyšlo pod názvem *The Red Book* píše:

The Woodcraft Indians have been organized to give young people the advantages of camp life without its dangers. The Indian plan has been adopted in preference to others because its picturesqueness takes immediate and complete hold of the boys.

(Woodcraftersští indiáni vznikli proto, aby mladí lidé měli možnost zažít všechny výhody táborového života bez rizik.

Dali jsme přednost indiánskému programu, neboť jeho malebnost chlapce okamžitě a zcela pohlcuje.)

Indiánská tematika na dětských táborech, které pořádala YMCA, nebyla nic nového. Ale hrála podobnou roli jako na různých

První woodcrafterští indiáni z kmene Sinawů r. 1902.

tematicky zaměřených táborech, co se organizují dnes.

Setonův plán však byl jiný. Chtěl přilákat prostřednictvím indiánské romantiky mladé lidi k woodcrafterskému programu, který je měl přivést k tomu, aby se dále rozvíjeli samostatně.

Nešlo mu o vytvoření organizace, slůvko „organized“ je v tomto případě v češtině silně zavádějící,

protože v případě Woodcraft Indians nešlo o žádnou organizaci. Skupiny „woodcrafterských indiánů“ vznikaly zcela spontánně. Neexistovalo žádné náčelnictvo, které by jednotlivé kmény nějak zaštiťovalo a direktivně zasahovalo do jejich činnosti. Samospráva pod vedením zkušených – to nebyla žádná fráze. Seton důsledně odmítal vůdčí roli dospělých.

Setona uznávali za hlavního náčelníka a tím, co měli společné, byl jím vydávaný přehled uznávaných orlích per, jehož původní název *The Red Book* byl od roku 1906 změněn na *The Birch-Bark Roll* – Svitek březové kůry.

Jakýkoliv jiný způsob organizace by znamenal omezující závazek, jaký si ani Seton nemohl dovolit. Jako spisovatel byl závislý na prodeji knih, který podporoval svými přednáškami. A s tím bylo spojeno prakticky neustálé cestování.

V létě 1904 byl přítomen dalšímu táboření, ale již v září vyrazili s Grace na plavbu po řece Ottawě a hned po ní, v říjnu 1904, podnikl Seton přednáškové turné po Anglii, kde propagoval mimo jiné i woodcrafterský program. Ovšem s pramalým úspěchem.

Bylo zřejmé, že bez člověka, který by se woodcrafterským skupinám systematicky věnoval, to přeci jenom nepůjde. Proto zjara následujícího roku 1905 kontaktoval Edgara M. Robinsona, který byl tajemníkem Mezinárodní komise YMCA pro práci s mládeží, a pozval ho k sobě na Wyndygoul – jak už jsem popsal dříve. Ten pak začal propagovat Setonův woodcrafterský program v rámci táborů, které pro mládež pořádala YMCA. Brzy se tak objevily i woodcrafterské skupiny, které se o indiány vůbec nezajímaly.

Seton v létě 1906 opět vyrazil do Anglie. 30. října 1906 se v londýnském hotelu Savoy setkal s Baden-Powellem, na kterého jej zřejmě upozornil Rudyard Kipling. Toho se Seton pokusil zaháčkovat podobně jako Robinsona.

Jenže Baden-Powell měl svoji vlastní představu o tom, jak tuto věc uchopit. Byl starší než Seton a rozhodně nesouhlasil se

setkáním proto, aby hrál druhou housle. Materiály, které mu Seton poskytl (zřejmě proto, aby je upravil pro použití v anglickém prostředí) částečně využil během experimentálního tábora v zátoce Brown Sea, ale po metodické stránce se vydal zcela odlišnou cestou.

Baden-Powell měl na rozdíl od Setona organizační zkušenosti z armády, takže věděl, že pokud má taková organizace úspěch v širším měřítku, nemůže spoléhat jen na vlastní aktivitu chlapců a své řízení opírat o přirozené autority mezi nimi. Jeho organizační model kopíroval uspořádání v armádě. A měl mnohem větší šance na úspěch než ten Setonův, protože nevyžadoval samostatné myšlení jednotlivce, ale loajalitu k vůdci. Britské chlapce nelákala hra na indiány, pro kterou většinou ani neměli vhodné podmínky. V městském prostředí se mnohem snáz hrálo na zvědy.

Seton měl na rok 1907 naplánováno šestiměsíční putování arktickou prérií. Zřejmě z tohoto důvodu vyšlo šesté vydání *Svítka březové kůry* již v prosinci 1906. Od jara do podzimu byl mimo civilizaci, o osud Woodcrafterských indiánů se příliš nestaral a dění v Anglii nesledoval.

Po návratu se zašil do Wyndygoulu a poznatky z cesty zpracoval do knihy *Arktickou prérií*, kterou dokončil během následujícího roku 1908. Pro odreagování se věnoval místním úpravám. Kupř. na jaře nechal vybudovat umělý ostrůvek s dutým stromem, aby mohl pozorovat hnízdění ptáků.

Aktivně také loboval spolu s dalšími členy Camp Fire Club of America za ochranu divoké zvěře v USA a roku 1910 byl zvolen prezidentem tohoto klubu.

Stará škola v Cos Cob (Greenwich, Conn.).

To už však začaly z Anglie pronikat první informace o Boy Scouts a Seton začal mít nepříjemný pocit, že něco je jinak, než si představoval. Nicméně náhoda mu přihrála

příležitost, aby přeci jenom stanul v čele amerických skautů.

Aleš Kapica – Keny
foto: archiv autora

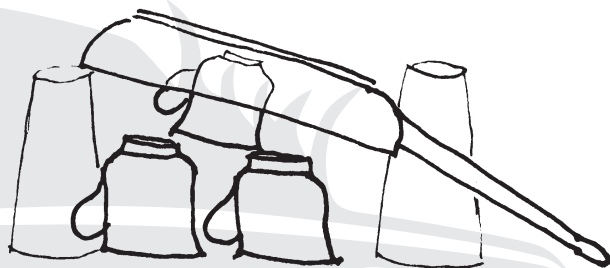

Seton na břehu jezera Cos Cob Pond u Wyndygoulu – tábořiště bylo na druhém břehu.

Myčka

I když se mi to ne vždy zcela daří, rád promyslím souvislosti a věci do důsledků. Proto ve mně i otázka, zda je lepší mytí v dřezu, či v myčce, vzbuzuje spoustu asociací. Mytí ve dřezu má své nesporné výhody – nádobí můžeme umýt hned po jídle, tak dobře jak uznáme za vhodné, takovými množstvími přípravku a takovými nástroji, jaké nám vyhovují, na sušení nádobí nepotřebujeme žádnou elektřinu, a pokud nechceme utírat utěrkou, prostě ho necháme oschnout na odkapávači. Když jsme opravdu úspěšní, stačí nám jen pár kapek saponátu a celkem málo vody na napuštění jednoho dřezu na umytí a druhého na oplach. Navíc jediný odpad, který za léta mytí produkujeme, jsou utěrky, mycí pomůcky, znečištěná voda a sběrný dvůr navštívíme maximálně, až když budeme předělávat celou kuchyň. Co nám tedy může oproti ručnímu mytí myčka nabídnout, abychom s ní nebyli ještě méně ekologičtí než bez ní?

Je dobré si uvědomit, že s pořízením myčky do kuchyně si vlastně pořizujeme další skříň na hromadění použitého nádobí. Nejen, že nemusíme myt nádobí (několikrát) denně a že se nám nikde neváří ani nezabírá místo ve dřezu, ale navíc tím získáme možnost jej umýt najednou, až když

je ho hodně a už se nám do myčky opravdu nic dalšího nevejde.

Myslím si, že myčka může být opravdu ekologičtější než úsporné ruční mytí, právě pokud v ní na jeden cyklus umyjeme co možná nejvíce nádobí (věcí) malým množstvím čistícího prostředku.

Nám se například osvědčily ekologické tablety bez aromatických látek, barviv a bez fosfátů z DM DenkMit Nature. Jsou balené v rozpustné škrobové folii, se kterou se dávají do myčky, krabice je z recyklovaného papíru a úsporně potištěná barvami, tablety velmi dobře fungují při nižších teplotách a k umytí věcí nám již léta stačí půlka tablety na plnou myčku. Nicméně například dle časopisu DTest či jiných testů lze najít i další dostatečně ekologické a funkční mycí prostředky do myčky. Při výběru myčkové chemie je dobré nenechat se zmást výraznými barvami a nápisy a spíše si nejprve najít nějaké testy, či pořídit menší balení různých prostředků a vyzkoušet si, jak velká dávka nám stačí na jaký výsledek mytí. Možnost dávku dělit či přímo zvolit (vyrábějí se i mycí prášky a gely) považuji za výhodu.

Plnění myčky

Jsem zastáncem strategie „puzzle“ (nebo „tetris“), alias plnění myčky tak, aby byla využita každá volná skulina, kterou se dostane voda k nádobí, ale tak, abychom

nebránili rotujícím ramenům myčky ve volném pohybu. Myčka má tu výhodu, že ji při plnění normálním nádobím nemůžete přetížít. Dokud se volně točí mycí ramena a jdou volně zavřít dveře, je vše v pořádku. Do hlubších košů lze nádobí vršit i do více vrstev střídavě přes sebe, ve většině případů se perfektně umyje vše, co se nám do myčky vešlo. Tip z návodu k myčce zkusit si před mytím ramena ručně protočít se může hodit, stejně tak jako tip, že malé kusy nádobí se dají „přikrýt“ většími, například miska přes malý hrneček nebo hrnec přes několik hrnečků.

Je dobré si rozmyslet, jak moc nám záleží na tom, aby se opravdu vše během mycího cyklu na 100% umylo, nebo zda nám nebude vadit, když možná dva, tři kusy zcela dokonale umytého nádobí budeme muset vrátit rovnou do myčky na domytí příště. Tím také můžeme zjistit, co vše se umylo nad očekávání dobře, i když bychom tomu předem nevěřili.

Naučte se využívat „vychytávky“ vaší myčky – někdy je to extra polička na malé kávové hrnečky, někdy je možné nastavovat výšku horního koše dle potřeby, některé drobnější věci se dají přidat do extra šuplete na příbory, které některé myčky taktéž nabízejí... možností bývá většinou více, takže kdo má hravého ducha a trpělivost, s myčkou si domů pořídil i bezva hru, která se jen tak

neohraje, a ještě ušetří nějakou tu chemii, i vodu kterou bychom jinak promyli při ručním mytí. Pokud je vás doma málo, či nejíte

doma pravidelně a myčku byste plnili tak dlouho, že by do dostatečného naplnění už „chodila po bytě“, pomůže před vkládáním talířů od hlavního jídla do myčky oplach zbytků jídla velmi malým množstvím horké vody (pár deců z rychlovarné konvice) za pomoci kartáče na nádobí – stačí bez saponátu, jen aby se spláchnula hlavní vrstva zbytků jídla a mastnoty, která by pak v myčce zapáchala. Horká voda dělá zázraky a na hrubé očištění jí stačí opravdu malinko. Drobné zbytky po tomto úsporném opláchnutí by v myčce již neměly „zlobit“. Program myčky „oplach“ se mi neosvědčil, protože probíhá studenou vodou a aromatický mastný povlak z talířů neodstraní. Krom toho bychom jej do naplnění myčky museli pouštět opakovaně.

Talíře od polévek obvykle stačí lehce opláchnout studenou vodou a příbory ani hrnky při dlouhodobém plnění myčky obvykle není třeba oplachovat, vrstva zbytků jídla či pití je tak malá, že zaschne a do spuštění myčky nedělá problémy. Během dlouhodobějšího plnění (a vlastně vždy) velmi doporučuji nechat myčku průběžně přivřenou, aby větrala. Pokud myčku plníte a zavíráte, vlhko, teplo, zbytky jídla a čas dělají své. Nejen že se můžete dočkat „silných

vůní“, ale i bujících plísní. Odvětraná myčka po dobu své nečinnosti obvykle neplesniví a nic se v ní nekazí.

Vzhledem k tomu, že myčka nádobí i suší, může nás rozladit, když si z prohnutého dna nějakého hrnku polijeme suché talíře v dolním koši. V návodu se můžeme dočíst, že po domytí máme věci vyndávat odspodu, nejprve dolní koš a pak výš a výš. Kapající voda, která někde uvázla, nám pak už tolik nevaří.

Po domytí je také dobré nechat myčku nějakou dobu zavřenou. Glazované nádobí horké po závěrečném sušení může při otevření myčky těsně po skončení programu díky prudkému ochlazení praskat. Taky se nám do místnosti vyvalí spousta páry, která by se jinak vysrážela uvnitř myčky a skla po jejích stěnách do jímký.

Co také lze nechat umýt v myčce:

- kartáčky a kartáče na zeleninu, nádobí či na ruce
- menší odkapávače na nádobí a na příbory
- smaltované mřížky a prvky z plynového sporáku, regulační knoflíky
- nerezovou mřížku z digestoře
- hřebeny, stojánky/skleničky na zubní kartáčky z koupelny
- mřížkové poličky z lednice, odnímatelné plastové prvky z lednice

- skleněná stínítka lustrů a svítidel
- skleněný rotační talíř z mikrovlnné trouby
- různé plastové, skleněné, porcelánové, smaltované a nerezové věci
- s méně agresivními tabletami bez aromatu kupodivu i dřevěné kuchyňské pomůcky

Co není dobré mýt v myčce:

- misticčky a podložky na mýdla – zbytky mýdel si nerozumí s mycími prostředky do myčky + nádobí i myčka pak voní po mýdle
- šuple na prací prášek z pračky – stejně jako misky na mýdlo
- věci znečištěné od primalexu apod. – kupodivu se malba vůbec neumyje, použijte raději naložení do octa, funguje výborně
- starožitné, silnostěnné a hutní sklo – třeba lisované popelníky – může teplem a pnutím i explodovat
- hliníkové (bez povrchové úpravy), železné či pocínované věci – v myčce velmi oxidují
- lepené věci ze dřeva, větší dřevěné nádobí (může se teplem rozlepit, či prasknout)

U některých sporných kusů nádobí (teflon, hliník, dřevo, sklo, keramika, nože, struhadla, plasty) značně záleží na typu a množství (intenzitě) mycího prostředku (jak moc „žere“ a „brousí“ některé vložené věci), na nastavené teplotě mytí (něco se může vysokou teplotou poškodit), na tom, jak vysokou teplotu vaše myčka užívá na sušení, i třeba na tom, jak brzy po dosušení otevřete myčku (jak prudce či pomalu se horké nádobí ochladí – něco může při prudkém ochlazení rupnout).

Hodně štěstí s nekonečnou zápravou zvanou myčka!

Vlastislav Grünwald
ilustrace: autor

Mokasíny

Jsou lehoučké, chrání nohu před trny a kamením. Každý kmen měl svůj typický tvar, střih, detaily, styl vyšívání, způsob připevnění tkaničky či jazyka, takže obeznámený stopař dokázal spolehlivě určit kmen podle odhozeného mokasínu nebo podle tvaru stopy. Na promáčeném podkladu mokasíny úplně neochrání před vlhkem, ale dokážou ochránit před trny a udržet nohy v teple. Uvádíme dva nejčastější typy, které měly vícero regionálních variant.

1 – Lovce v bederce a mokasínech.

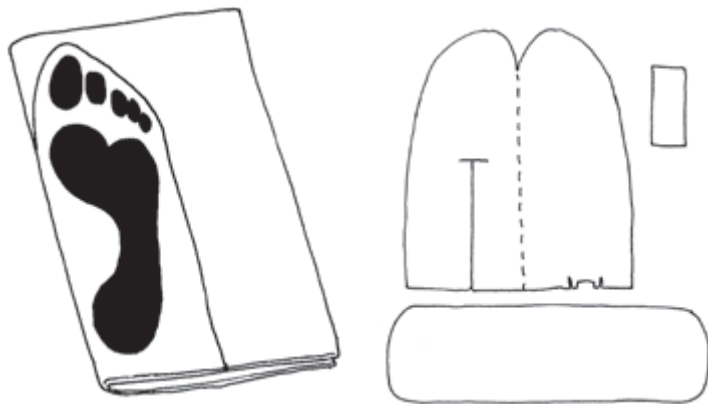
z kůže z nějaké nevytahující se tkaniny (filc, netkané textilie, silné plátno, cokoliv, aby se to moc nevytahovalo, dobře drželo a netrhlo se to). Takové zkušební první mokasíny stačí jen narychlo sestehovat nebo sešít kancelářskou sešívačkou. Zjistíte, kde to táhne a kde přebývá, označíte si, pak díly zase rozeberete a použijete jako vzor střihu.

Položte si nohu vnitřní stranou asi 1,5 cm od překladu a obkreslete si nohu, kolem prstů ve vzdálenosti asi 1 cm, od úrovně blízkého kloubu malíčku pak téměř kolmo dolů. Kdo má vysoký nárt, musí

Mokasíny z jednoho kusu s bočním švem (anglicky side-seam mocassins)

Byly používány univerzálně od nepaměti po celých pláních, severských lesích a na plateau. Místy se používají dosud na tradiční slavnosti a tance.

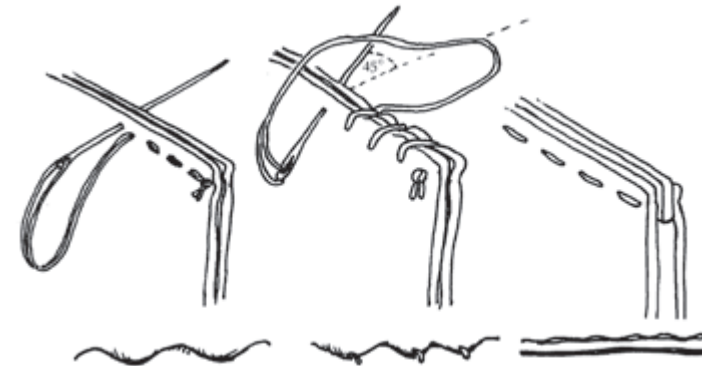
Celý mokasín se vyřízne z jednoho kusu napůl přeložené jelenice (obrázek 2). Doporučujeme, zejména pro začátečníky s omezenými zdroji materiálu, aby si první mokasíny zkusili udělat místo

2 – Střih mokasínu a) rozměření a střih mokasínu b) vystřižené tvary – bota mokasínu, kotníková manžeta a jazyk

přidat více do strany. Mokasín se šije z rubu tak, aby ve finále přišla na líc chlupová strana kůže. Šilo se často prostými, drobnými pokračovacími stehy nebo stehem kulatým (obrázek 3). Dobrá práce se pozná, když po převrácení na líc není šlach/nit téměř vidět a šev tvoří drobné vlnky.

Nyní upravíte velikost otvoru pro vstup nohy, měl by být natěsno, na pohodlí ho upravíte příčným T střihem na nártu v délce asi 2–3 cm. Tam se všije jazyk, můžete ho udělat o kousek širší, než je otvor (když se jazyk vytahá, kolem něj může padat sníh nebo špína). Na horní okraj se často přišila

3 – Varianty stehu: a) pokračovací b) kulatý c) pokračovací s vloženým řemínkem

Obšijte periferii mokasínu od palce až téměř k patě, mokasín obraťte na líc, švy se vytlačí nějakým dřívkem (tady se ukáže pečlivost předchozího šití). Nezapomeňte, že máte levý a pravý mokasín!

Uprostřed svršku prostříhnete otvor pro nasunutí nohy směrem k druhému prstu. Pozor, ne moc! Přidat můžete, ubrat ne. Otvor by měl být tak široký, že stěží vsunete nohu i s patou. Dorazíte nohu do špičky, chytne a označíte si místo za achilovkou a položíte nohu v mokasínu na rovnou podložku. K patě prostříhnete dva střihy. Obstříhnete konturu paty s malou rezervou a sešijete svrchu až asi 2 cm nad dva krátké prostříhy. Vzniklou chlopeň překlápíte, zakryjete trojúhelníkový otvor, přišijete a přečnávající kus chlopně zastříhnete nebo nastříháte na třásně (obrázek 4).

manžeta kolem kotníků široká asi 7–15 cm (obrázek 5), do švu se nezřídká pro ozdobu vkládal proužek červené vlněné látky. Nezapomeňte na dostatečný překryv okrajů manžety vpředu.

5 – Některé varianty tkaniček a) Vrány a kmene plateau b) Černonožci a Sarsí c) střední pláně

4 – Zakončení paty s různými variantami.

Nástřih dopředu by měl být co nejmenší, aby byla co největší plocha na nártu – jednak na výšivku, jednak prodloužený komínek nad kotníky lépe sedí.

Jako tkanička sloužil dlouhý řemínek protažený komínkem mokasínu nad jazykem.

Mokasín by měl pěkně natěsno přiléhat k noze, manžeta se 2× až 3× omotala tkaničkou, aby hezky přilnula.

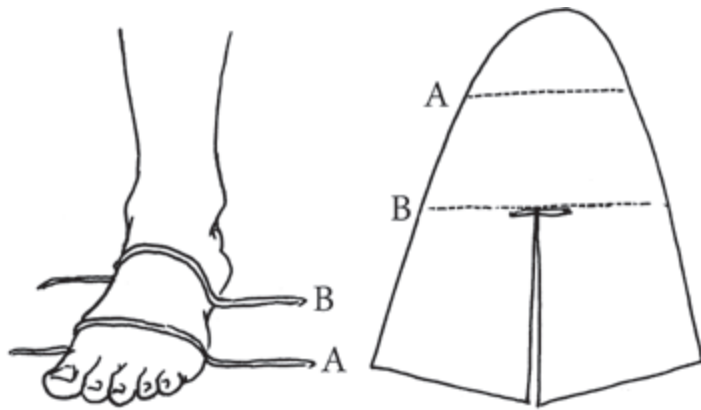
Komu připadá ochrana chodidla jelenicí přece jen nedostatečná, můžete si dolů přišít ještě jednu vrstvu (dělalo se to i jako oprava, když se mokasín prochodil) nebo si vložte dovnitř vložku ze surové kůže. Případně se dovnitř udělal ještě jeden vnitřní mokasín stejného střihu z vlněné deky. Funguje to báječně.

Mokasíny s tuhou podrážkou přerijního typu (angl. hard-sole mocassins)

Rozšířily se někdy po r. 1850 z jižních plání dál na sever a na západ, mnohde vytlačily původní varianty.

6 – Střih mokasínů ze dvou kusů, s podrážkou ze surové kůže.

7 – Rozměření svršku.

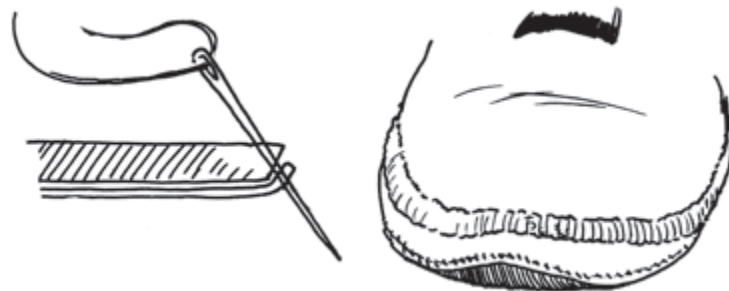
Tyto mokasíny se skládají ze dvou částí – podrážky ze surové kůže a vrchního dílu (obrázek 6). Nejprve si na tvrdší papír obkreslíte plošku nohy, zarovnáte kresbu

na plynulý oblý tvar. Vrchní díl by se měl vejít na formát papíru A4, nejdelší rozměr vrchního dílu bude o asi 1 cm delší než-li délka podrážky. Provázkem si

na několika místech poměříte délku přes nárt, tuto délku naneseťte i na vrchní díl a upravíte zaoblení vrchního dílu (obrázek 7). Zkusíte, jestli vám oba díly postupným přikládáním jakoby po švu – obvod šlapky a obvod vrchního dílu – budou k sobě pasovat, poté přenesete na kůži. Nezapomeňte, že se dělá pravý a levý mokasín! Od věci není vyrobit si také jeden mokasín na zkoušku z něčeho jiného, než z drahé kůže – viz výše.

Na podrážku doporučujeme surovou silnější kůži připravenou po indiánském způsobu, kdo nemá, tak vytaženou kůži z krků jelenice nebo měkkou hovězínu, na vrchní díl mozkem činěnou jelenici, případně pevnou, pořádně vytaženou komerčně vydělanou jelenici. Průstřih uprostřed změříte opět provázkem jako obvod nohy u kotníku děleno dvěma. Nedělejte ho moc dlouhý, dá se později na míru prodloužit, ale nedá se to vrátit! Měl by být tak velký, abyste otvorem po sešití paty jen tak tak prolezli patou, později si ještě pomůžete kolmým průstřihem ve tvaru T pro všítní jazyku. Ten by měl být asi tak 3–4 cm široký.

Na obrázku je naznačený způsob šití, který používali indiáni, kdy se šlacha nebo pevná nit vytahuje z boční strany podrážky, vlákno je tak mnohem více chráněno a mokasíny déle vydrží (obrázek 8a, b). Přes tuhou kůži si musíme většinou předpichovat dírkou šídlem (nejlépe funguje šídlo trojhranné nebo s kosočtvercovým průřezem), o něco lépe se šije trojhrannou jehlou na kůži. Začneme sešívát s mokasínem naruby od palce na jednu a pak na druhou stranu mokasínu, až kousek za půlku, pak se mokasín obrátí na líc a došije se k patě. Pokud je

8 – a) Sešívání svršku a podrážky. Až do asi půlky šijeme na rub, pak mokasín převrátíme a šijeme na líc.
b) Detail špičky mokasínu na líc.

Komanči, soukromá sbírka.

Šajeni, Buffalo Bill Historical Center, USA.

podrážka tuhá, můžeme si pomoci jejím lehkým navlhčením, aby zvláčněla. Průběžně poměřujeme, jestli nám budou vycházet ještě nesešité švy a můžeme i kontrolovat přikládáním na nohu. Kůže je tvárný materiál a můžeme ji někde trochu víc vytáhnout, abychom

se nakonec u paty, pokud možno, z obou konců sešli. Poté sešijeme patu. Nakonec přidáme jazyk sešitím v krátkém průstřihu, doporučuji v dolních rozích opravdu dobře sešít, aby se průstřih nezačal trhat. Po obvodu okolo kotníku uděláme třikrát po dvou dírkách,

kterými protáhneme kožený řemínek na zavazování mokasínu (obrázek 5c).

Správně udělaný mokasín krásně pasuje na nohu, má elegantní, štíhlý tvar s mírně zvednutou špičkou.

Na horní okraj můžete ještě poté našít komínkový lem cca 6–8 cm široký, který vám zvýší mokasíny, takže vám do nich nebude padat jehličí a listí. Lem je dobré mít o trochu delší nežli obvod vstupu do mokasínu kolem nohy, abychom mohli překrýt jazyk a chlopně přes sebe (obrázek 5a).

Jazyk doporučuji udělat o cca půl cm na obě strany širší, nežli je průstřih, aby dobře schoval nohu v mokasínu.

Pokud jste se střihem spokojeni, můžete si na vyzkoušený střih přišť předem vyšít korálkovou nebo ostnovou výšivku. Indiánky takhle produkovaly mokasíny po celých sériích třeba desítek kusů. Na dobových obrázcích jsou vidět indiánky, které prodávají svazky polohotových, vyšívaných mokasínů s nesešitou patou. Ta se pak dostříhla a sešila na místě na míru zákazníkovi.

Drobné výšivky typu klíčové dírkky se mohou udělat zvlášť a pak na mokasíny našít, proužky se mohou vyšít i na hotový, povedený mokasín. Zadní šev na patě se velmi často přešel řadou korálků.

Pozor! U mokasínů s větší plochou výšivky se stává, že se díky opakovanému stahování korálků svršek „smrskne“ a neseď! Nechte si velké výšivky, až budete mít úspěšně za sebou několikery mokasíny.

Barevné fotografie dalších mokasínů jsou na třetí straně obálky.

Jan Křístek – Tewlikit
kresby: autor

Pletené „vlňáky“

Tentokrát přináším ještě přírodnější variantu svrchních kalhotek přes látkové pleny. Pletené svrchnáky jsou pohodlné, prodyšné a hodí se na den i na noc. Po impregnaci lanolinem opravdu neprotečou. Na jejich výrobu navíc potřebujeme jen jehlice, klubko ovčí vlny a znalost základů pletení.

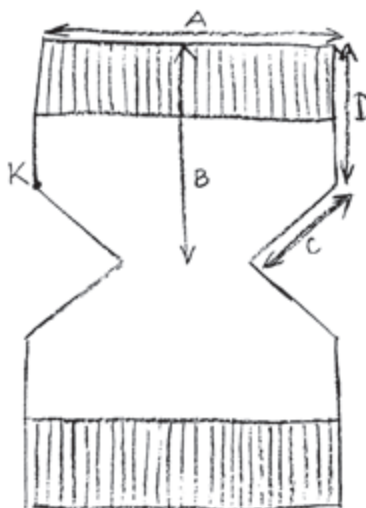
Trup kalhotek přeložíme a po stranách (D) sešijeme. Okraje můžeme i připlétat, jako při pletení ponožek. Na vzniklé otvory pro nožičky pak napleteme nohavičky stejným způsobem, jako jsme pletli horní pružný okraj, tedy 10 řad jedno oko hladce, jedno obrace – k tomu je dobré plést na kulaté jehlici či na čtyřech jehlicích. Komu to nejde, uplete přední a zadní část lemu zvlášť a pomůže si opět sešitím.

Impregnace

Napustíme mísu horkou vodou, rozmícháme v ní lžičku lanolinu (k zakoupení v lékárně) a přidáme kapku jaru na nádobí, který to jedno mastné oko rozpráší na spoustu menších. Do vzniklé směsi kalhotky namočíme, po chvíli vodu vymačkáme a necháme je na ručníku uschnout.

Pěkné chvíle při zlověstném chřestění jehlicemi přeje

Iva Jurkovičová – Olowanteča
ilustrace: Tereza Macková – Itawa

A = polovina obvodu bříška
B = vzdálenost od beder k rozkroku
C = polovina obvodu stehna + kousek navíc pro větší pohodlí
D = vzdálenost od beder ke kyčelnímu kloubu
K = kyčle

Postup práce

Pamětna toho, že dlouhé návody nikdo nečte, sepsala jsem postup co nejstručněji.

Nejprve musíme změřit dítě. Budeme potřebovat obvod bříška, obvod stehna a „výšku“ kalhotek. Doporučuji uplést kalhotky raději vyšší.

Potom už pleteme podle plánku:

Nejprve 10 řad pružného okraje, kde střídáme jedno oko hladce, jedno obrace.

Potom pleteme hladkou pleteninu a v bodě K začneme ubírat oka, v každé řadě vždy jedno. Ve chvíli, kdy je skosená část C dostatečně dlouhá, můžeme oka zase začít přidávat. Když se dostaneme na původní počet, dopleteme zbytek „trupu“ kalhotek zcadlově. Končíme tedy 10 řadami pružného okraje.

Tuto část můžete po čárkované čáře odstříhnout a začít si skládat kartotéku plnou dobrých receptů a písniček. Uvařte si něco dobrého a přitom si krásně zapívejte.

Salátová polévka

Urodil se vám na zahradě nadbytek salátu a nevíte, co s ním? Vyzkoušejte tradiční salátovou polévku z okolí Nitry, je to zajímavá možnost, jak s touto zeleninou neotřele naložit. Vyjde z toho rychlý a dobrý letní oběd.

Na 4 porce je potřeba:

- 4 hlávky salátu
- 1 lžice tuku (v originále se užívá sádlo, ale funguje to i s olejem)
- 1 litr mléka
- 2 lžičky soli
- 1 lžice cukru
- Trocha mletého pepře
- Sladká smetana (nebo trocha mléka navíc)
- 2 lžice hladké mouky
- Trocha kopru, nebo případně česnek

Salát opláchneme, listy i střed pečlivě nakrájíme na čtverečky (tak aby nezůstaly žádné delší cuncoury salátu, mají tendenci se pak „táhnout od lžice“). Ty pak krátce opražíme na rozpáleném oleji či sádle a zalijeme mlékem. Přidáme sůl, cukr a pepř a 5 minut povaříme. Ve smetaně či troše mléka rozmícháme 2 lžice mouky a vmícháme do polévky. Necháme projít varem a je hotovo. Nakonec přidáme podle chuti sekaný kopr nebo lisovaný česnek.

Tomáš Jurkovič – Jerry

Bělení historických tkanin aneb honíme parádu v zástěře po babičce

Mnozí (nebo spíš mnohé) z nás dávají před indiánskými šaty na táboření přednost osadnickému stylu. K němu se dobře hodí různé staré košilky, košile či zástěry, které ještě občas najdeme v bazarech nebo starých skříních po babičkách. Problémem je ovšem jejich barva, která po táboření připomíná původní bílou jen zdaleka.

Návod na bělení těchto „plátěných relikvií“ jsem dostala od dámy, která vlastní starožitnictví specializované na historický textil a ve svém oboru je opravdu machr.

Tady ho máme:

Do prádelního hrnce nasympeme 2 odměrky Ariel pracího prášku (sypacího) na bílé prádlo, pak samozřejmě vodu a to prádlo. Dáme vařit a občas opatrně prohrábneme vařečkou. Povaříme asi půl

hodiny a necháme stát 24 hodin. To je důležité. Potom prádlo dvakrát propláchneme a naškrobíme přípravkem Alba efekt.

Úspěšné bělení přeje
Iva Jurkovičová – Olowanteča

U Karlova Týna

nápěv ze 16. století, úprava a text Dušan Vančura (Spirituál Kvintet)

- Dmi G Emi Ami F Dmi E A**
 1. Hej hola páni ry-tí-ří, u Kar-lo-va Tý-na, ať
Dmi Emi C Dmi Gmi A Dmi
 každý k šenku zamíří, ho - la hej!
Dmi C F C Dmi G Dmi C B G A Dmi
 |: U-sed-nem, po-pi - jem čer-ve-né-ho ví-na. :|
2. Ať někdo hlady klopýtá u Karlova Týna
 až najíme se dosyta hola hej!
 |: Usednem, popijem červeného vína. :|
3. Ať trápí koně kopyta u Karlova Týna
 než podkova je přibitá hola hej!
 |: Usednem, popijem červeného vína. :|
4. Ať panna lásku odmítá u Karlova Týna
 až večer bude dobytá hola hej!
 |: Usednem, popijem červeného vína. :|
5. Ať se ti žena zahodí u Karlova Týna
 až dvojčata ti porodí, hola hej!
 |: Usednem, popijem červeného vína. :|

Pokud v létě navštívíte s kmenem nebo s rodinou nějaké historické rytířské klání, můžete si k tomu zazpívat tuto pěknou písničku. U nás momentálně docela frčí.

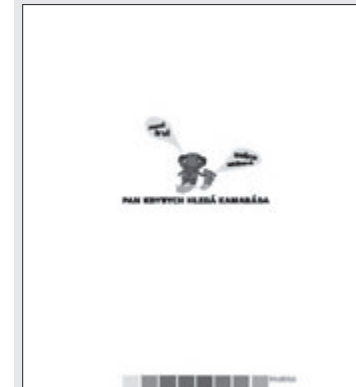
foto: Ája Lehká

Knížky jsou malé, velké, tlusté, tenké, barevné či černobílé, tištěné i digitální, s textem nebo bez textu, ale všechny mají jednu společnou vlastnost. Mluví k nám. Někdy jim rozumíme více, někdy vůbec. Nedávno jsem četla jednu z esejí Umberta Eca, věnovanou chvále čtení, čtenářství a čtenáři vůbec. Moc se mi líbila, akorát jsem dlouho přemýšlela nad Ecovým názorem, že text hodný pozornosti čtenáře je jen takový text, který klade čtenáři odpor. Co vy na to, je nutné při čtení vždycky myslet?

Pan Kdybych hledá kamaráda

Pavel Šrut
 Paseka, 2009

V rubrice seznámení stálo: „Pan Kdybych hledá kamaráda, který nevypadá jako pes, umí hrát šachy, nebo aspoň lízaný mariáš, a rád si vyrazí do přírody i do hospůdky. Seznámení možné na lavičce

u sochy básníka, každé odpoledne na Petříně.“

A je to. Pes pana Kdybycha se už nemůže dívat na to, jak jeho pán neustále běduje, co by, kdyby, a chce mu sehnat kamaráda. A tak se pan Kdybych postupně seznamuje nejdřív s panem Nebychem, potom s panem Abychem, také s panem...

Tahle knížka je jednou z těch, o kterých nelze zcela přesně říci, jestli je pro děti nebo pro dospělé. Četli jsme jí doma všichni a děti se smály na úplně jiných místech než my dospělí. Děti si myslely své a my taky.

Vačice, která se nesmála

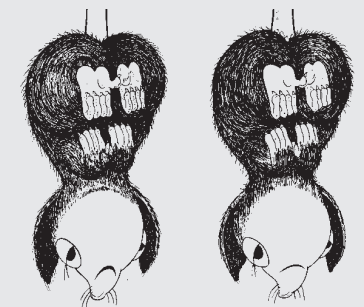
Frank Tashlin
 Baobab, 2013

Frank Tashlin (1913–1972) byl americký scénárista, režisér, animátor a autor dětských knížek. Již

v sedmnácti letech se stal kreslířem animovaných filmů a během svého života prošel několika studiemi animovaného filmu. V polovině 30. let začal režírovat animované reklamy, později přešel k hranému filmu, kde působil jako scénárista a režisér. Napsal a ilustroval tři knížky pro děti: *Medvěd, který nebyl, Vačice, která se nesmála* a *Svět, který není*. Podle příběhu o medvědu vznikl v roce 1967 stejnojmenný animovaný film. Příběh o vačici, která se celé dny smála od ucha k uchu je příběhem o tom, že na svět je možné se dívat z různých úhlů pohledu, že realitu vidíme a vnímáme každý jinak a někdy trvá dlouho, než si mezi sebou navzájem porozumíme. Frank Tashlin je vynikající karikaturista, jeho kresby dokonale vystihují charakter postavy, a i když je v knížce slov velmi málo, příběh ke čtenáři promlouvá skrze kresby zcela srozumitelně a naléhavě.

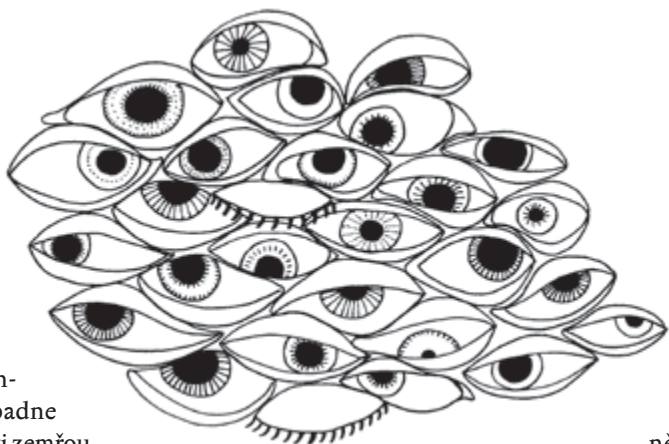
Gabriela Modřanská

Dívala se na lidi pod sebou a přemýšlela o nich. Přemýšlela o všech lidech, které ve městě viděla.

A čím víc o nich přemýšlela, tím víc...

O původu posvátné dýmky (Černonožci)

H R O M !

Slyšeli jste ho. Je všude. Řve v horách, křičí daleko v prériích. Udeří do vysokých skal – a roztrhává je na kusy. Zasáhne strom – a ten se rozpadne na třísky. Uhodí do lidí – ti zemřou.

Je zlý. Nemá rád vysoké útesy, vzrostlé stromy ani živé lidi. Rád se do nich trefuje a sráží je k zemi. Ano, jistě! Je ze všech nejmocnější, ze všech nejsilnější. A to jsem vám ještě neřekl to nejhorší. Občas krade ženy.

Dávno tomu, někdy v počátcích světa, muž a jeho žena seděli ve své chýši, když přišel Hrom a udeřil. Muž ale nebyl mrtvý. Nejdřív to vypadalo, že je, ale po chvíli se probral z mrákot a rozhlédl se kolem sebe. Jeho žena tam nebyla. „Aha,“ pomyslel si, „asi šla pro vodu nebo pro dřevo,“ a pomalu se posadil. Ale když už slunce zapadlo a ona stále nepřicházela, vyšel ven, aby se optal ostatních lidí. Nikdo ji neviděl. Prohledal celý tábor, ale nenašel ji. Tak poznal, že ji ukradl sám Hrom. I vydal se do kopců a plakal pro svou milovanou ženu.

Když přišlo ráno, zvedl se a vydal do daleka. Cestou se ptal každého zvířete, kterého potkal, jestli ví, kde žije Hrom. Každý se jen pousmál, ale nic nevěděl. Vlk řekl: „Ty si vážně myslíš, že bychom chtěli hledat domov toho jediného, ze kterého máme strach? Pro nás je největším nebezpečím. Před vším dokážeme utéct, ale před ním není úniku. Uhodí a je po nás. Vrať se! Jdi domů! Nepátřej po obydlí hrůzostrašného!“ Ale muž se nevzdal a pokračoval v cestě dál.

Šel a šel, až přišel k chýši. Dost divné chýši, protože byla celá postavená z kamene. Vypadala úplně jako jakákoli jiná chýše, jenom ten kámen... V chýši žil náčelník všech havranů.

Muž vstoupil.

„Vítej, příteli,“ řekl Havran. „Posaď se, posaď se.“ A hned mu nabízel pohoštění.

Když oba dojedli, Havran se zeptal: „Pročpak jsi přišel, příteli?“

„Hrom mi ukradl ženu. Hledám jeho obydlí, doufám, že ji tam najdu.“

„Ty chceš vážně vstoupit do chýše toho hrůzného stvoření?“ ptal se Havran. „Bydlí nedaleko odsud. Jeho chýše je kamenná, zrovna jako ta má. Ale... všude v ní jsou zavěšeny oči, oči těch, které zabil nebo unesl. Sebral jim je a pokryl jimi celý vnitřek svého obydlí. Doopravdy tam chceš jít?“

„Ne,“ odpověděl muž. „Mám veliký strach. Copak se člověk může podívat na něco tak děsivého a přežít to?“

„To žádný člověk nedokáže,“ odvětil Havran. „Je tu ale někdo, koho se Hrom bojí. Někdo, koho nedokáže zabít. Jsem to já, Havran. Dám ti silnou medicínu, díky níž ti Hrom neublíží. Půjdeš k jeho chýši, vstoupíš dovnitř a mezi všema těma očima najdeš ty, které patří tvé ženě. Až je objevíš, řekneš Hromu, aby ti je dal. Na, tady máš havraní křídlo. Když s ním na něj

jen ukážeš, Hrom okamžitě couvne. Kdyby to náhodou selhalo, vezmi si ještě tohle. To je šíp, jehož dřív je vyroben z jeleního parohu. Vezmeš jej a vystřelíš napříč chýši.“

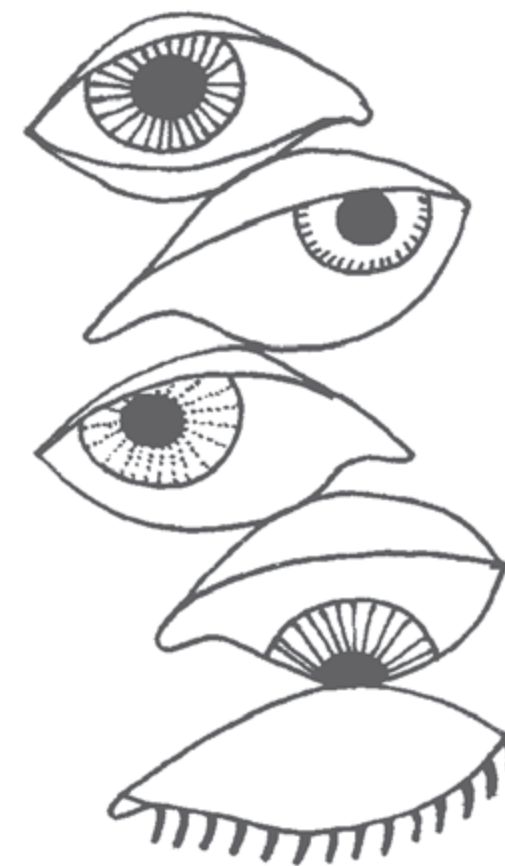
„Ty si ze mě děláš blázny, vid?“ zanaříkal chudák utrmácený muž. „Mé srdce je plné zármutku. Toužím plakat.“ Potom si přikryl hlavu svým šatem a zaplakal.

„Ajaj,“ řekl Havran, „ty mi nevěříš. Tak pojď, pojďme ven a dokážu ti, že je to pravda.“ Když stáli před chýší, Havran se zeptal: „Je domov tvého lidu daleko odsud?“

„Je to pořádná dálka.“

„Vzpomeň si, kolik dní ti trvala cesta?“

„Ne,“ odpověděl muž, „mé srdce je příliš smutné. Nepočítal jsem dny, ale lesní plody vyrostly a stihly dozrát, než jsem tě potkal.“

„A vidíš odsud svůj domov?“ zeptal se Havran.

Muž mlčel. Havran potřel jeho oči nějakou medicinou a pravil: „Tak se dívej!“ Muž se rozhlédl a viděl svůj domovský tábor. Zdálo se to blízko. Rozeznával jednotlivé lidi. Viděl dým stoupající z jejich ohňů.

„Teď mi snad věříš,“ řekl Havran. „Tak si vezmi ten šíp a křídlo, běž a přiveď svou ženu.“

Muž tedy vzal ty věci a šel k Hromově chýši. Vstoupil dovnitř a usadil se ve dveřích. Hrom seděl naproti němu a hleděl na něho zlyma očima. Ale muž se nebál, pozvedl svoje zraky a prohlížel si spousty očí pokrývající stěny chýše. Oči jeho ženy tam byly.

„Proč jsi sem přišel?“ zařval Hrom svým mocným strašlivým hlasem.

„Hledám svoji ženu,“ odpověděl muž. „Ukradls mi ji! Tady visí její oči.“

„Žádný člověk nesmí vstoupit do mé chýše a přežít,“ zavrčel Hrom a vstal, aby muže zabil. Ten na něj ale ukázal svým havraním křídlem. Hrom o krok ustoupil, upadl zpátky na své lože a roztřásl se. Zanedlouho se ale vzpamatoval a vstával znovu. To už ale muž napjal tětivu svého luku a vystřelil šíp z jeleního parohu napříč chýši. Šíp prorazil otvor ve střeše a skrz roztřepenou okraje kamení zasvitly sluneční paprsky.

„Zadrž,“ zamručel Hrom. „Jsi silnější než já. Máš medicínu úžasné síly. Vrátní ti tvoji ženu. Podej si její oči.“ Muž ihned přeřízl řemínek, na němž visely oči jeho ženy, a v tu chvíli stála živá a zdravá vedle něj.

„Teď,“ řekl Hrom, „jsi mne poznal. Žiji zde celé léto, ale když přijde zima, odcházím daleko na jih. Odcházím tam, kam odlétají ptáci. Tady je má dýmka. Vezmi si ji a dobře se o ni starej. Od této chvíle vždy, když se na jaře vrátím k vám, naplníš ji a zapálíš a budeš se ke mně modlit. Celý tvůj lid to tak bude dělat. Protože přináším déšť, který dává růst rostlinám a štavnatost lesním plodům. Protože přináším vláhu všemu živému, zasloužím si úctu a tu mi budete vzdávat.“

Tak lidé přišli k první posvátné dýmce. A to bylo už hezky dávno.

*Z anglického originálu The Origin of the Medicine Pipe
přeložila Kateřina Grünwaldová
Z knihy Native American Tales and Legends, Edited by
A. A. Macfarlan, Dover Evergreen Classics 2001
kresba: Lucie Fryčová*

Trocha hazardu není na škodu

Vy, kteří nemáte rádi hazard a myslíte, že „nepatří dětem do ruky“, tak raději otočte list a počkejte si na herní příspěvek v dalším čísle. Vy ostatní si přečtete, jak zabavit děti za deštivého, podzimního, nepříznivého a jakéhokoliv dalšího počasí, a ještě z toho třeba něco vyískat. Můžete hrát v klubovně i venku, ve dne i v noci.

Cílem hry je se něco dozvědět a hlavně se hodně pobavit. Ovšem míra zábavy záleží hlavně na bujně fantazii autorů otázek. Hráče rozdělte do věkově vyvážených skupin okolo pěti hráčů. Připravte si tabuli (nebo něco s podobnou funkcí) na zapisování skóre jednotlivých skupin, vymezte prostor pro vkládání sázek (čím dramatičtější, tím lepší) a hlavně, připravte si seznam otázek. Je jen na vás, jaké otázky zvolíte – znalostní, tipovací, o členech kmene, absurdní otázky jako kolik knížek je na policice a tak dále. Fantazii se meze nekladou, ale je rozumné mít otázky vyvážené, aby měl každý tým naději na úspěch. Zároveň je dobré zařadit naprosto nesmyslné

tipovačky, které závisí opravdu jen na štěstí.

Otázky vymýšlí vybraná skupina, která organizuje i zbytek hry, aby všichni měli stejné šance na tipování. Nejdříve se položí otázka, hráči si rozmyslí výši své sázky a tu pak vsadí. Každá skupina pak postupně říká své tipy. Vyhrávají ti, kdo znají správnou odpověď, nebo budou v povolené číselné toleranci. A kdyby to náhodou někoho napadlo – tak žádné přeskokování kol. Kde by v tom případě bylo kouzlo hazardu?

Je jen na vás, o co se bude hrát. Můžete začít zlehka, dvě, tři kola o bonbóny (na začátku je třeba každému týmu dát něco málo do banku). Pak se mohou přidat

polínka (opět je třeba nějaký základ u každé skupiny), nebo třeba ovoce. Pak můžou týmy vsázet činnosti (vyneseme popel, oloupe me brambory, uklidíme, zařídíme, uděláme, pomůžeme), ovšem zde již musíte velmi dobře promyslet, kdo a za jakých okolností danou činnost v případě výhry či naopak prohry vykoná.

Systém vsázek u věcí je jednoduchý – kus za kus. Vsadíte dvě polínka? Další dvě vyhráváte. U činností to může fungovat stejně, nebo si opět můžete hru přizpůsobit.

Jak dlouho pokračovat? Tak dlouho, jak se vám chce. Dokud máte otázky, dokud to děti baví.

Nicol Jará – Zi

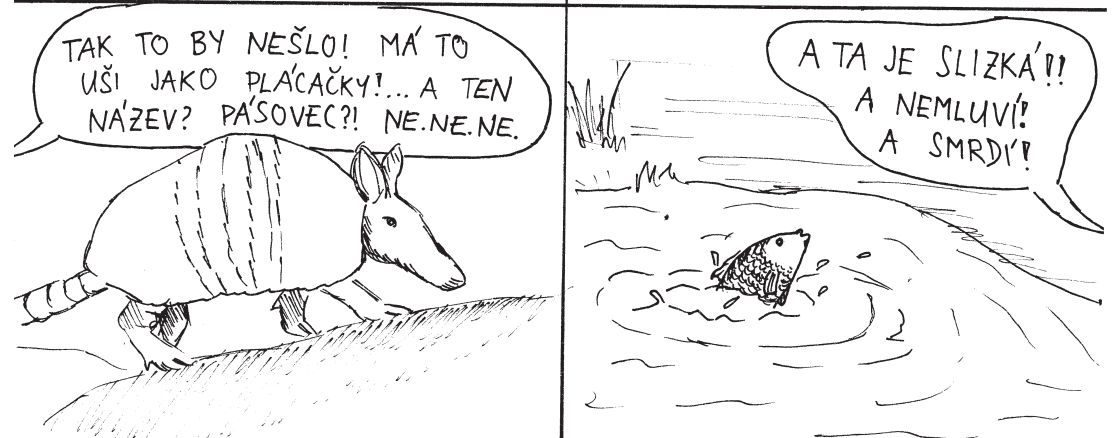
ilustrace: Tereza Macková – Itawa

Proč netopýr visí hlavou dolů

Apačská legenda

JEDNOU, KDYSI DA'VNO, SE KOJOT ROZHODL, ŽE SI NAJDE ŽENU.

ALE HLEDÁNÍ NEBYLO JEDNODUCHÉ...

PAK ZA KOJOTEM PŘILÉ-
TNUL NETOPÝR S RADOU...

VEZMI SI ŽENU JESTŘÁBA,
JESTŘÁB JE JIŽ DLOUHO
PRYČ.

NO, JÁ NEVÍM...

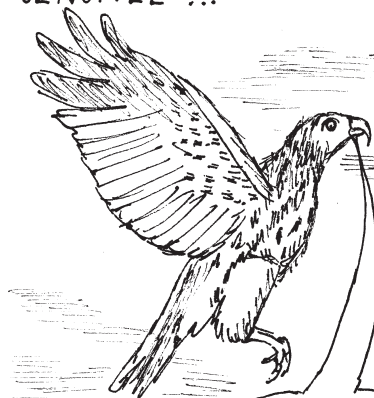
NO, TAK JÁ SI
JI VEZMU.

A TAK SI KOJOT VZAL ŽENU
JESTŘÁBA.

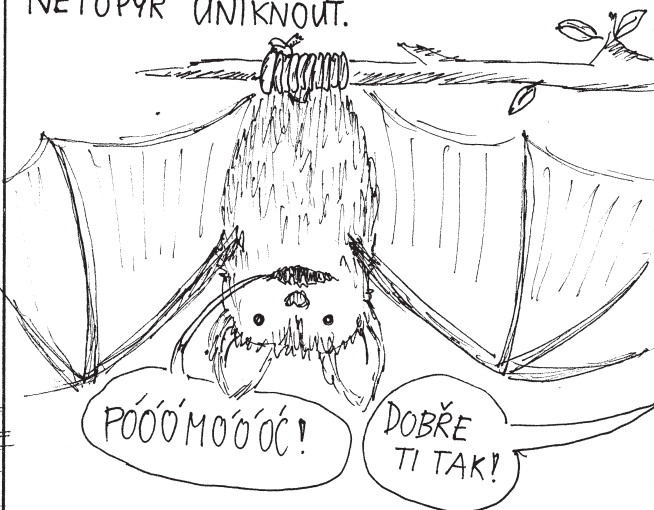

JENOMŽE ...

TEN SYČÁK
NETOPÝR!!! JÁ
MU UKÁŽU.

A PŘIVAŽAL NETOPÝRA HLAVOU
DOLŮ. JAKKOLIV SE SNAŽIL, NEMOHL
NETOPÝR UNIKNOUT.

SE JESTŘÁB VRÁTIL...

OD TÉ DOBY VISÍ NETOPÝR HLAVOU DOLŮ.